

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Första kammaren.

Nr 27.

Fredagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Leo**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr von Helands interpellation angående slakterinäringens fraktkostnader, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har dess ledamot herr von Heland, under hänvisning till pågående förhandlingar mellan järnvägsstyrelsen och Stockholms stad rörande avgifterna för kötttransporter till slakthuset i Enskede, till mig framställt följande spörsmål:

*Ang. slakteri-
näringens
fraktkost-
nader.*

1) Anser herr statsrådet skäl föreligga från järnvägsstyrelsens sida att avkräva slakterinäringen och därmed konsumenter och producenter högre fraktkostnader än som uttagas av storindustri och storhandel?

2) Är herr statsrådet beredd att snarast taga ståndpunkt till frågan, så att respektive parter kunna handla därefter?

De av den ärade interpellanten framställda spörsmålen hänföra sig till den centralisering av kött handeln i Stockholm till Enskede, varom jordbruksutredningen i december 1932 framlade förslag. Ehuru denna organisationsfråga, enligt av järnvägsstyrelsen den 14 dennes gjord anmälan, numera torde få anses löst, bland annat genom en mellan järnvägsstyrelsen och Stockholms stad träffad överenskommelse rörande kötttransporterna till Enskede, vill jag dock till besvarande av interpellationen i korthet redogöra för de delar av ärendet, som äga samband med statens järnvägar.

Till en början må framhållas, att långvariga förhandlingar förts mellan järnvägsstyrelsen och staden angående sammanförandet av partihandeln med kött, därvid järnvägsstyrelsen för sin del med hänsyn till transportförhållandena med styrka hävdad, att partihandeln borde sammanföras till plats i närheten av Stockholms norra station. Staden har å sin sida velat förlägga partisaluhallen till slakthusområdet i Enskede. Enligt numera föreliggande överenskommelser skall saluhallen förläggas till Enskede.

Järnvägstransporterna till slakthuset i Enskede ske för närvarande över en av staden anlagd järnväg, som utgår från Nyboda lastplats mellan Älvsjö och Liljeholmen å den gamla stambanelinjen söderifrån till Stockholm. Sedan denna linje i samband med Årstabrons färdigställande blivit omlagd, utgör banan Älvsjö—Liljeholmen en sidolinje till stambanan med förbindelse till Stockholm endast över Älvsjö. Överenskommelsen mellan järnvägsstyrelsen och Stockholms stad innefattar, bland annat, att viss ombyggnad av slakthusbanan skall utföras, så att direkt anslutning vinnes till den nya stambanelinjen genom ett förbindelse-spår från slakthusbanan till en växel vid Årsta å linjen mellan Stockholm och Älvsjö.

Enligt nämnda överenskommelse skola transporterna till slakthuset verkställas å tider, som med beaktande i möjligaste mån av slakthusets önskemål bestämmas av statens järnvägars trafikbefäl. Vid nyssnämnda förhandlingar har i sådant hänseende från stadens sida krävts, att de med fjärrgodstågen på morgnarna till Stockholms bangårdar anlända köttvagnarna skola vara ställ-

Ang. slakterinäringsens fraktkostnader. (Forts.)

da till mottagarens disposition för lossning vid partisaluhallen i Enskede senast kl. 7 på morgonen.

Tågföringen måste enligt järnvägsstyrelsen liksom för närvarande ordnas så, att söderifrån ankommande fjärrgodståg utan dröjsmål framföras till Tomtebodas rangerbangård för upplösning och vagnarnas distribuering till olika destinationslossningsplatser inom stadsområdets stationer. Efter tågens upplösning och Enskedevagnarnas utsortering och hopväxling måste — för uppfyllande av stadens nyssnämnda precisionskrav — dessa vagnar i växlingståg framföras den långa vägen genom centralbangården och över den av övrig trafik vid samma tid starkt belastade linjen från centralstationen för att snabbast möjligt över växeln vid Årsta komma fram till Enskede. Man har på grund av fjärrgodstågens olika ankomsttider till Tomteboda att räkna med, att Enskedevagnarna måste framföras i växlingståg i minst två omgångar. Detta medför i sin tur allt större risker för oregelbundenheter i tillhandahållandet av vagnarna vid Enskede, då man givetvis måste räkna med dessa växlingstågs beroende av de icke alltid fränkomliga driftsstörningarna på huvudlinjen med dess mängder av tåg.

Enligt för närvarande gällande taxa för transporter å stadens järnväg mellan Liljeholmen (Nyboda), till vilken station vanlig frakt utgår, och slakthuset utgår en fraktavgift av 10 kronor per vagn, varav statens järnvägar erhålla 5 kronor och återstående delen tillfaller staden. Statens järnvägar tillkommande ersättning för trafikeringen av banan har utgått med nyssnämnda belopp, 5 kronor, alltsedan den 1 januari 1920. Fraktandelen understiger enligt järnvägsstyrelsen numera de med statens järnvägars prestationer förenade kostnaderna, varför en påkallad höjning länge varit ifrågasatt. Frågan om höjningen har emellertid fått vila först i avvaktan på omarbetning av statens järnvägars taxa för befordring av levande djur och därefter, sedan sådan taxa blivit fastställd, i avvaktan på resultatet av förhandlingarna rörande villkoren för trafikeringen av det nya förbindelsespåret. Järnvägsstyrelsen har vid nämnda förhandlingar, med hänsyn till transporternas komplicerade och ömtåliga natur samt föreliggande svårigheter att övervinna oregelbundenheter, för trafikeringen av den nya förbindelsen betingat sig en avgift av 12 kronor 50 öre per vagn. Enligt förenämnda överenskommelse med Stockholms stad har emellertid avgiften bestämts till 10 kronor per vagn. Därvid har jämväl den ändringen förutsatts, att den vanliga fraktberäkningen skall avse Stockholms södra station i stället för Liljeholmen.

Av vad nu anförts torde framgå, att slakthusbanan icke är att betrakta som ett industrispår, å vilket framgående transporter icke borde beläggas med någon särskild avgift, utöver vanlig frakt. Trafiken å slakthusbanan avser nämligen ett transportarbete, beträffande vilket från trafikant håll alldeles särskilda, från trafikstadgans bestämmelser om leveransfrister avvikande krav uppställts i fråga om snabbtransport och klockslag för utförandet och för vilket arbete statens järnvägars kostnader uppgå till sådan storlek, att desamma icke med gällande taxebyggnad kunna uttagas genom ökning av tariffavstånd. Sedan överenskommelse om dessa kostnader liksom transporterna i övrigt nu synes ha träffats mellan de berörda parterna, torde emellertid anledning saknas att från min sida ytterligare ingå på detta spörsmål.

Herr von Heland: Herr talman! Jag ber att värdsamt få tacka herr statsrådet för att jag har fått svar på min interpellation och för att jag på förhand fått taga del av detsamma.

Herr statsrådet framhåller, att frågan kan anses löst efter av järnvägsstyrelsen den 14 dennes gjord anmälan, att överenskommelse träffats mellan

Ang. slakterinäringens fraktkostnader. (Forts.)

Stockholms stad och järnvägsstyrelsen, varför herr statsrådet anser sig sakna anledning att ytterligare ingå på spörsmålet. Enligt min mening är frågan inte löst, dels emedan avtalet endast gäller ett år och dels emedan avtalet står i strid med de principer, som S. J. numera tillämpar i liknande fall. Kompromisslösningen är vidare enligt mitt förmenande synnerligen otillfredsställande, ty resultatet blir, att trafikanterna få betala 2:50 mera än hittills. Staden får på en större anläggning in 2:50 mindre än hittills, medan S. J. får en femma mera på en trafik, som beräknas bli större än den nuvarande. Då jag finner den av mig påtalade frågan vara ett skolexempel på hur ett riksdagens affärsdrivande verk icke bör sköta en fråga, finner jag mig nödsakad framlägga ett par synpunkter.

Växlingsavgifterna på S. J. borttogos i hela landet eller ersattes med en ökning av tariffavstånd i samband med 1929 års taxereglering. Den utredning i järnvägsstyrelsen, som föregick borttagandet av dessa avgifter, omfattade 286 fall. Frånsett malmbanan Luleå—Narvik, där speciella förhållandena råda, borttogos avgifterna eller ersattes med ökat tariffavstånd vid samtliga hamn- och sidospår, så när som på 6 spår. Att man bibehöll avgifter vid dessa 6 spår berodde i 4 fall på att även enskilda järnvägar berördes härav och att dessa voro obenäpna att gå miste om en inkomstkälla. De 2 återstående spår, där avgifter fortfarande utgå, äro Enskedebanan och ett kortare spår till Nyboda sopstation, vilka båda ägas av Stockholms stad, varför förhållandet vid hastigt påseende kan se ut som ett privat mellanhavande mellan S. J. och Stockholms stad, men så är i realiteten inte fallet, eftersom konsekvenserna vad beträffar Enskedebanan drabba Sveriges jordbruksnäring.

Herr statsrådet hävdar, att slakthusbanan ej är ett industrispår av sådan art, att avgifterna kunna slopas, eftersom särskilda bestämmelser uppställts beträffande snabbhet i fråga om transporter och klockslag för deras utförande. Jag vill då endast påpeka, att ungefär hälften av alla kötransporter till Stockholm (c:a 15 miljoner kilogram) hittills ha skett till den Enskede närbelägna Södra station, utan att man anmärkt på svårigheter eller extra kostnader, trots att man haft samma krav på transporternas utförande till Södra station som man nu har på transporter till Enskede. Det är synnerligen viktigt att i detta sammanhang framhålla, att köttet är en högt tariffegradad vara framför allt på grund av dess fordran på snabba transporter, och att detta förhållande således icke kan läggas till grund för bibehållandet av sidospårsavgifter till Enskede, emedan ersättning härför redan är uttagen i de enligt taxan beräknade höga fraktagifterna. Således kan nämnas, att statens järnvägars medelinkomst för kötrafik till Stockholm år 1934 var 8.7 öre per tonkilometer, men för all vagnslasttrafik i hela landet för övrigt endast 4.6 öre per tonkilometer.

De av herr statsrådet anförda svårigheterna för närvarande med att snabbt avveckla Enskedetraffiken efter ankomsten till Stockholm torde mera vara beroende på förändringar i transportplanerna för trafiken ute i landet än på trafikförhållandena inom Stockholm. Som tidigare nämnts har kötraffiken till Södra station kunnat ombesörjas utan störningar, trots att vagnarna dit lika väl som till Enskede efter tågens upplösning utsorteras och hopväxlas och »för uppfyllande av precisionskravet» framföras i växlingståg »den långa vägen genom centralbangården och över den av övrig trafik vid samma tid starkt belastade linjen från Centralstationen». De två tåg per dag från Tomtebodas i riktning mot Enskede, som skulle erfordras för att ombesörja Enskedetraffiken, behöva icke öka belastningen av sträckan Tomteboda—Årsta med samma antal tåg. De vagnar, som nu på morgonen framföras från Tomteboda till Liljeholmen, torde nämligen med fördel kunna medfölja det första

Ang. slakterinäringens fraktkostnader. (Forts.)

köttåget till slakthuset, varvid man då även vinner en avlastning av sträckan Årsta—Älvsjö och åter. Sträckan Södra station—Årsta är mindre belastad än sträckan Centralstationen—Södra station, då tågen dels från Stadsgården och dels från Södra station icke trafikera den förra sträckan. I andra sammanhang har järnvägsstyrelsen under hänvisning till växel- och säkerhetstjänstens snabba tekniska utveckling och automatisering påpekat, att någon fara för överbelastning av huvudspåren genom staden icke föreligger och att man utan svårighet numera kan sätta in över 200 tåg ytterligare per dag på denna sträcka. De av herr statsrådet befarade olägenheter, som kötrafikern skulle medföra, måste, sedda mot bakgrunden av nyss lämnad uppgift om huvudspårens trafikkapacitet, enligt mitt förmenande få anses vara något överdrivna.

Om emellertid de nuvarande spårplaneringarna inte äro tillfyllest för trafikens tillgodoseende på ett rationellt sätt, ankommer det givetvis på S. J. att vidtaga härför nödiga åtgärder, i all synnerhet som järnvägsstyrelsen medverkat till slakthusets förläggning till Enskede. Järnvägsstyrelsen har medgivit, att sådan medverkan på sin tid lämnats, vilket jag vill understryka med anledning av herr statsrådets argument, att järnvägsstyrelsen önskat förläggning av partisaluhallen på annan plats.

Det naturliga vore, att S. J. även med hänsyn till tidigare tillstyrkan av slakthusets förläggning till Enskede skulle ställa sig förstående vid trafikavgifternas bestämmande, då dessa ju skäligen icke böra röna inverkan av järnvägens bristande förmåga att ordna trafiken på slakthusbanan på det sätt och i den ordning, som förhållandena kräva.

Det nuvarande sättet för vagnarnas tillkoppling ute i landet under deras färd till Stockholm är, som herr statsrådet påpekat, ur driftsekonomisk synpunkt för närvarande fördelaktigt. Det är emellertid icke rimligt, att denna ekonomiska förbättring för järnvägen skall medföra ökade fraktavgifter för trafikanterna, i all synnerhet som, då engroshallen vid Enskede kommer till stånd, växelstågen till Liljeholmen och Enskede skulle bli bättre utnyttjade än tillföre.

Den av mig framställda frågan, huruvida skäl från järnvägsstyrelsens sida föreligger att avkräva slakterinäringen och därmed konsumenter och producenter högre fraktkostnader än som uttagas av storindustri och storhandel, har herr statsrådet helt förbigått. Att låta de nuvarande förhållandena fortvara innebär enligt min mening en orättvisa, som snarast bör elimineras.

Industrien och storhandeln ha nämligen genom 1929 års taxereglering erhållit mycket stora ekonomiska fördelar i förhållande till jordbruksnäringen. Då industrien fick c:a 12 miljoner kronor i fraktlindringar, så kom på jordbruksnäringens lott endast 1.2 miljoner kronor. Utom de privilegier, som industrien sålunda erhöi genom taxeregleringen, tillkom en extra fraktlindring av c:a 450,000 kronor genom borttagande av sidospårsavgifterna. Dessa senare fraktlättnader kommo ej på något sätt jordbruket till del. I ett enda fall är jordbruksnäringens intresserad av dessa spåravgifter, och det är beträffande avgifterna till slakthuset i Stockholm. Den enklaste rättvisa bjuder därför, att jordbruksnäringens krav i detta hänseende tillmötesgås. Mig förefaller det, som om svårigheterna att få denna för jordbruksnäringen så betydelsefulla fråga löst på ett för näringen tillfredsställande sätt otillbörligt hopkopplats med intressekonflikter mellan Stockholms stad och järnvägsstyrelsen.

Kostnaderna för den lättnad, som bereddes storindustrien genom sloandet av sidospårsavgifterna, uppgingo enligt vad S. J. framhåller till 450,000 kronor, ett belopp — säger styrelsen — »som kalkylatoriskt då stod till förfo-

Ang. slakterinäringens fraktkostnader. (Forts.)

gande, men som ej äger motsvarighet nu». Med anledning härav torde erinras därom, att det i Kungl. Maj:ts direktiv angivna nedsättningsbeloppet utgjorde 8,500,000 kronor, och i sitt vid framläggandet av 1929 års taxeförslag överlämnade utlåtande beräknade järnvägsstyrelsen fraktlättnaderna för trafikanterna till 12,700,000 kronor samt nettotinkomstminskningen för statens järnvägar till 9,200,000 kronor, vilket innebär, att det i direktivet angivna beloppet överskridits med 700,000 kronor. Av fraktlättnaderna kommo således endast c:a 5 % — 5 % av 9.2 miljoner kronor utgör 460,000 kronor — på ändring eller borttagande av sidospårsavgifter, medan resten härrörde sig från nedsättningar av fraktkostnaderna genom ändring av tarifferna. I likhet med vad som var fallet då det gällde sidospårsavgifterna kommo dessa senare fraktlättnader i övervägande grad storhandeln och storindustrin till del. Av lantbruksstyrelsens yttrande den 20 april 1929 över järnvägsstyrelsens förslag framgår, att av de ifrågasatta fraktlättnaderna endast omkring 5 % belöpte på jordbruket. Den fraktlättnad, som industrien fick enbart genom sidospårsavgifternas borttagande, var således lika stor som hela den föreslagna fraktlättnaden för jordbruket. Den av Kungl. Maj:t fastställda taxan medförde fraktlättnader för trafikanterna till ett belopp av 13,500,000 kronor. Utöver vad som föreslagits av järnvägsstyrelsen tillkommo nämligen på initiativ av Kungl. Maj:t ytterligare taxenedsättningar med omkring 800,000 kronor, till största delen till förmån för jordbrukets och fiskerinäringens råvaror och produkter.

Av det sagda framgår, att den fraktinkostminskning, som statens järnvägar fått vidkännas genom sidospårsavgifternas slopande, härrörde sig från en trafik, som även genom andra fraktlättnader var mindre ekonomiskt bärkraftig för järnvägarna. Man kan därför med fog göra gällande, att industrien härigenom erhållit en statlig subvention. Borttagandet av överföringsavgiften till Stockholms slakthus skulle däremot endast innebära en skälig reglering av fraktkostnaderna för den högtarifferade köttrafiken, vilken enbart för trafik till Stockholm årligen tillför S. J. en fraktinkomst av över 1.1 miljon kronor. Som anförts i slakthus- och saluhallsstyrelsens framställning till Kungl. Maj:t uppgår S. J:s inkomst av köttrafiken på Stockholm i egen trafik till 8.7 öre per ton-kilometer medan motsvarande inkomst av sådan trafik i landet i övrigt uppgår till allenast 6.6 öre per ton-kilometer. Köttrafiken på Stockholm bör således för S. J. vara synnerligen lönande, vilket även borde föranleda ett tillmötesgående av det framställda kravet på den nu begärda blygsamma lättnaden i trafik kostnaderna. Ur S. J:s egen synpunkt borde det för övrigt vara anledning att icke ställa sig avvisande, då det eljest är all anledning befara, att köttrafiken i ökad omfattning kommer att ombesörjas genom biltransporter.

Jag har här dels ett anbud från en firma för biltransporter, som visar, att det är mer ekonomiskt att ordna transport med bil till Enskede än med järnväg enligt de fraktkostnader, som S. J. önskar, dels har jag en jämförande kostnadskalkyl, som visar detsamma fastän i ändå större omfattning. I denna jämförelse ser man, att fraktkostnaderna vagnslastvis om 4 ton per 100 kilogram ställa sig väsentligt billigare vid biltransport. Om jag tar transportkostnaderna med 6-tons lastbilar per 100 kilogram och ser på förhållandena från Nyköping, Eskilstuna, Norrköping, Linköping, Västerås, Örebro och Jönköping, så äro dessa ungefärligen lika höga, om man endast tar och jämför dem med fraktkostnaden med järnväg per 100 kilogram. Och från Nynäshamn blir biltransporten hälften så dyr. Endast när man kommer upp till sådana avstånd som Alvesta, Kalmar, Kristianstad och Malmö ställer sig fraktkostnaden med järnväg per 100 kilogram billigare. Men lägger jag på de överföringsavgifter, som järnvägsstyrelsen nu vill pålägga, och kanske dessutom

Ang. slakterinäringens fraktkostnader. (Forts.)

även kylhusavgift eller isningsavgift så visar det sig, att biltransporterna komma att kunna ställa sig väsentligt billigare än transporter med järnväg.

Med denna kalkyl har jag alltså velat visa, att man måste taga under allvarlig omprövning att övergå till biltransporter, om järnvägsstyrelsen inte vill bliva medgörligare när det gäller kostnader för transport järnvägsledes. Det kan ju inte vara till fördel för S. J. eller staten om inkomsten för dessa transporter skulle upphöra, varför jag vågar framställa den vädjan till herr statsrådet att granska frågan i dess detaljer.

Ang. tillämpningen av 1934 års vägslag.

Ordet lämnades härefter ånyo till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Leo**, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara även herr Nylanders interpellation angående tillämpningen av 1934 års vägslag och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har dess ledamot herr A. Nylander, under uttalande att det alltjämt förekomme, att länsstyrelse förordnat angående omläggning av allmän väg i direkt strid mot gällande stadsplan, till mig framställt fråga, huruvida jag vore beredd att vidtaga erforderliga åtgärder i form av ändringar eller förtydliganden i gällande bestämmelser, att 1934 års vägslag måtte få den tillämpning, som riksdagen genom sitt beslut avsett.

Då den ärade interpellanten icke angivit de fall, vilka synas hava föranlett interpellationen, kommer jag att i mitt svar uppehålla mig endast vid frågans principiella sida.

Till en början vill jag erinra om att 1934 års lag om allmänna vägar i 21 § innehåller ett stadgande, att om ett planerat vägföretag berör område, för vilket stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller avstyckningsplan fastställts, eller invid sådant område belägen mark, skall från vederbörande byggnadsnämnd, där sådan finnes, inhämtas yttrande, huruvida ur plansynpunkt något är att erinra mot företaget. Först därefter må länsstyrelsen meddela beslut rörande detsamma. Berörda stadgande, som infördes på hemställen av lagrådet, träder i kraft den 1 januari 1937.

Såsom interpellanten erinrat anförde jag till statsrådsprotokollet den 17 november 1933 vid behandling av 1929 års vägsakkunnigas förslag till lag om allmänna vägar, att jag med anledning av ett av svenska stadsförbundet gjort uttalande ville understryka, att, om väg skall byggas inom område för vilket stadsplan fastställts, vägen skall givas en sträckning, som står i överensstämmelse med stadsplanen eller annan dylik plan. Jag framhöll därjämte, att beslut om vägens sträckning över mark, som enligt sådan plan icke är avsedd till gata icke kan meddelas, innan planen blivit i vederbörlig ordning ändrad. De oegentligheter, anförde jag slutligen, som möjligen förekommit därutinnan, att väg inom samhällen på landet utlagts i strid mot fastställda planer, hade uppenbarligen berott på förbiseende från vägmyndigheternas sida, och torde något dylikt för städernas del icke vara att befara.

Inom lagrådet synes enighet hava rått därom, att väg icke får anläggas i strid mot fastställd stadsplan. Däremot rådde delade meningar om länsstyrelsernas befogenhet att meddela beslut om vägföretagets utförande, innan stadsplanen ändrats. En av lagrådets ledamöter anslöt sig till mitt nyss återgivna uttalande, medan tre av lagrådets ledamöter ansågo, att hinder icke borde möta för länsstyrelse att meddela dylikt beslut, därest beslutets verkställighet gjordes beroende av att erforderlig ändring av stadsplanen komme till stånd. För sistnämnda uppfattning synas huvudsakligen praktiska skäl hava legat till grund.

Riksdagens särskilda utskott anförde i sitt sedermera av riksdagen godkän-

Ang. tillämpningen av 1934 års väglag. (Forts.)

da utlåtande, att utskottet för sin del ville uttala sin anslutning till den av mig uttalade uppfattningen.

Såsom av det anförda framgår torde det kunna fastställas, att väg icke lagligen kan anläggas i strid mot fastställd stadsplan. I ett av Kungl. Maj:t i regeringsrätten den 7 januari 1936 givet utslag har denna uppfattning också kommit till uttryck i det att ett av länsstyrelse meddelat utslag beträffande omläggning av väg, vars utförande i viss del skulle komma att strida mot gällande stadsplan, av Kungl. Maj:t förklarats icke skola gå i verkställighet med mindre erforderlig ändring av stadsplan för område, som av företaget berördes, blivit fastställd.

I syfte att förhindra, att vägföretag av misstag komme till utförande i strid mot gällande stadsplan eller annan dylik plan, hava åtskilliga föreskrifter utfärdats i administrativ ordning. Sålunda stadgas i instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt dess tjänstemän i länen, att vägingenjör vid uppgörande av arbetsplan eller vid granskning av arbetsplan, som upprättats av annan, samt vid utförande eller granskning av renstakning bör samråda med vederbörande länsarkitekt, därest företaget berör mark, för vilken stadsplan, stomplan eller byggnadsplan blivit fastställd eller styckningsplan godkänd, eller i övrigt berör område, beträffande vilket enligt lag och författning hänsyn skall tagas till markens ändamålsenliga bebyggande. Har sådant samråd icke ägt rum skall vägingenjören bereda länsarkitekten tillfälle att inkomma med yttrande i ärendet. Motsvarande skyldighet har i instruktionen för länsarkitektorganisationen ålagts länsarkitekterna vid granskning av stadsplane- m. fl. dylika ärenden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i anslutning till nyssnämnda föreskrifter meddelat liknande bestämmelser i anvisningar och formulär till förordnanden för vägförrättningsmän. Därjämte ha genom väginspektörernas försorg samtliga vägingenjörer erhållit ett exemplar av en inom byggnadsstyrelsens stadsplanebyrå i juli 1935 utarbetad promemoria, innehållande en redogörelse för vad som förekommit beträffande frågan om förhållandet mellan allmänna vägar och stadsplaner.

Enligt vad jag inhämtat har överdirektören och chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den uppfattningen, att nu angivna föreskrifter och åtgärder torde utgöra garanti för att här berörda frågor framdeles komma att bli vederbörligen beaktade.

Vad angår länsarkitekternas verksamhet i samband med ifrågavarande ärenden bör beaktas, att den nya länsarkitektorganisationen fungerat endast under innevarande år. Jag förutsätter, att byggnadsstyrelsen i enlighet med sin instruktion kommer att utfärda erforderliga föreskrifter och anvisningar, åsyftande att göra länsarkitekternas granskning av hithörande ärenden i möjlig mån effektiv.

Då det sålunda torde vara sörjt för att vägfrågor och stadsplanefrågor redan på ett tidigt stadium skola bli ställda i rätt sammanhang med varandra och då såväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen som länsstyrelserna numera torde hava uppmärksamheten riktad på hithörande spörsmål, bör det knappast behöva befaras, att ett vägföretag kommer till utförande i strid mot gällande stadsplan. Ett förbiseende därutinnan läser i varje fall icke kunna förhindras genom en mera detaljerad lagstiftning eller genom ytterligare föreskrifter i administrativ ordning. Den väsentligaste delen av förevarande spörsmål torde alltså få anses på ett tillfredsställande sätt reglerad.

Vad beträffar det mera formella spörsmålet om ordningen i tiden mellan länsstyrelsens beslut om utförande av vägföretag, som strider mot gällande

Ang. tillämpningen av 1934 års väglag. (Forts.)

stadsplan, och det slutliga ståndspunktstagandet till den av vägföretaget aktualiserade frågan om ändring av stadsplanen hyser jag alltjämt den uppfattning, som i det föregående angivits och som biträdades av 1934 års riksdags särskilda utskott. Att det måste anses mest ändamålsenligt att vidtaga eventuellt nödiga ändringar av stadsplanen innan länsstyrelse slutgiltigt avgör vägförslaget torde framgå bland annat därav, att ett utslag av länsstyrelsen i vägförslaget får praktisk betydelse först sedan stadsplanen ändrats och helt förlorar verkan, om stadsplanen befinnes icke böra ändras. Med hänsyn till innehållet av Kungl. Maj:ts nyss omförmälda utslag den 7 januari 1936 torde böra framhållas, att Kungl. Maj:ts i regeringsrätten den 14 maj 1935 givit utslag i ett liknande vägmål och därvid funnit skäligt undanröja den i målet överklagade resolutionen. I utslaget åberopas, bland annat, att åt den inom en köping belägna delen av vägen enligt arbetsplanen skulle givas en sträckning, vilken icke stode i överensstämmelse med den för köpingen gällande stadsplanen och som därför icke kunde godkännas.

Skulle några olägenheter av betydelse visa sig uppstå därav, att i anslutning till Kungl. Maj:ts förenämnda utslag den 7 januari 1936 beslut meddelas om vägföretags utförande ehuru verkställigheten göres beroende av ändring i gällande stadsplan eller annan dylik plan, torde det emellertid böra tagas under omprövning, huruvida genom lagstiftning eller på annat sätt en mera tillfredsställande ordning i berörda hänsende må kunna åvägbringas.

Herr Nylander: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det svar, som han har avlämnat här i dag, och som han har varit vänlig att redan i förväg tillställa mig.

Det gläder mig alldeles särskilt att se den fasta ståndpunkt, som herr statsrådet nu återigen har givit tillkänna i detta föreliggande fall, på samma klara sätt nu som vid det yttrande han avgav då förslaget till 1934 års riksdag utarbetades. Jag skulle för den skull kanske inte behöva säga något ytterligare, men jag ber att få knyta ett par reflexioner till det svar, som herr statsrådet har avgivit.

Herr statsrådet omnämnde, att jag för min del inte angivit några fall, som föranlett interpellationen. Jag har kännedom om några beslut, där länsstyrelsen uppenbarligen dömt väg över gällande stadsplan, men de ha tydligen blivit avdömda vid tider, då ännu inte den fasta ståndpunkt, som riksdagen intog 1934, hade så att säga trängt igenom och blivit allmänt känd. Jag vill för den skull inte uppehålla mig vid dessa beslut utan i stället stanna något vid det av herr statsrådet självt omnämnda utslaget av Kungl. Maj:ts i regeringsrätten den 7 januari 1936. Vad som där har förvånat inte bara mig utan många andra har varit det, att det är endast *verkställigheten* av länsstyrelsens dom, som har gjorts beroende av stadsplaneändring, medan däremot *domen* allt fortfarande kvarstår. Man ville fråga sig, vad följden skulle kunna bli i framtiden av dylikt förhållande. Är det möjligen så, att den kanske ur vägsynpunkt lämpliga vägsträckningen ur stadsplanens synpunkt är omöjlig eller olämplig — hur skall det då förfaras? Då förefaller det mig, att den av Kungl. Maj:ts fastställda *stadsplanen* skall vara det begrepp, som äger giltighet, medan *vägen*, som ju endast dömes av länsstyrelsen, har att rätta sig efter stadsplanen. Man skulle annars kunna få för framtiden se, att länsstyrelserna genom sina domar skulle kunna så att säga draga ett streck över vad Kungl. Maj:ts har bestämt genom att fastställa en viss stadsplan. För den, som i likhet med mig tillhörde 1934 års särskilda utskott, som hade att yttra sig angående förslaget till lag om allmänna vägar, har det nog stått klart, att länsstyrelsen helt enkelt inte bör anses ha befogenhet att döma väg över område, där stadsplan, stomplan, bygg-

Ang. tillämpningen av 1934 års väglag. (Forts.)

nadsplan eller avstyckningsplan finnes uppgjord, och att det måste vara av vederbörande byggnadsnämnd, där sådan finnes, undersökt, att den befintliga stadsplanen antingen inte hindrar den nya vägen eller också, att den utan svårighet kan ändras innan vägen överhuvud taget kan dömas.

Saken har inte bara en teoretisk betydelse, den har också en mycket stor ekonomisk betydelse på grund av bestämmelserna i § 17 i lagen om allmänna vägar, där det stadgas, att »skall i samhälle — — — väg byggas inom område, för vilket stadsplan blivit fastställd, åligger det samhället att utan kostnad för vägdistriktet tillhandahålla mark, som erfordras för vägens byggande.» Det skulle då i sådant fall eller i det, som här har omnämnts, kunna inträffa, att municipalsamhället i fråga får lov att anskaffa och skänka mark till vägdistriktet för genomförandet av ett vägföretag, som helt och hållet strider mot stadsplanen och som kanske helt skär sönder vissa tomter eller i alla händelser väsentligen inkräktar på dem. En sådan konsekvens vore ju synnerligen beklaglig, om den skulle inträffa såsom en eventuell möjlighet, och för att inte så skall ske så hoppas jag, att de åtgärder, som herr statsrådet här nämnde och som ha vidtagits såväl av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beträffande de densamma underställda vägingenjörerna som av byggnadsstyrelsen gentemot de densamma underställda länsarkitekterna i form av instruktioner, förtydliganden och förklaringar, skola lända därhän, att vi verkligen få ett samarbete redan på ett tidigt stadium, när det gäller att lägga nya vägar eller andra vägar på stadsplanlagda områden. Men jag hoppas i alla fall, att herr statsrådet inte låter denna sak så att säga sjunka undan utan genom departementet följer utvecklingen av det här föreliggande ärendet, såväl i det här angivna som även i andra liknande fall, och att, såsom herr statsrådet i sina avslutningsord uttalade, om det skulle komma att uppstå olägenheter av betydelse, det tages under omprövning, huruvida genom lagstiftning eller på annat sätt en mera tillfredsställande ordning i berörda hänseende nu kan åvägbringas.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Leo**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Bergmans interpellation angående upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrottstävlingar m. m., erhöll ännu en gång ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har dess ledamot herr Johan Bergman till mig framställt följande frågor:

Ang. upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrottstävlingar m. m.

1) Då vid åtskilliga tillfällen, särskilt i sammanhang med idrottstävlingar av olika slag, ordningen och nykterheten å järnvägståg och andra kommunikationsmedel lämnat mycket övrigt att önska, är herr statsrådet betänkt på att genom initiativ till skärpt övervakning eller på annat sätt söka avstyra dessa missförhållanden i vad på kommunikationsväsendet ankommer?

2) Anser herr statsrådet, att s. k. farttävlingar med motorfordon över huvud tjäna något verkligt samhällsintresse?

3) Om så icke är förhållandet, är herr statsrådet betänkt på att vidtaga någon åtgärd i syfte att avstyra eller försvåra deras fortsättande, med hänsyn till de faror för liv och lem samt för allmän ordning inom trafikväsendet, som de lätt kunna framkalla utan att medföra något dessa olägenheter uppvägnande gagn?

Den ärade interpellanten åberopar i sin framställning närmast förhållandena vid den i februari innevarande år hållna automobiltävlingen vid sjön Råmen, vilken tävling liksom tidigare tävlingar på samma plats anordnats av kungl. automobilklubben. Till dessa tävlingar, vilka under loppet av en dag

Ang. upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrotts-tävlingar m. m. (Forts.)

äro anordnade som hastighetstävlingar, är publiktillströmningen livlig. Förutom av ortsbefolkningen utgöras de närvarande åskådarna av ett stort antal personer från olika trakter av landet, vilka resa dit bland annat med extratåg, insatta av såväl statens som vissa enskilda järnvägar.

I interpellationen hava återgivits vissa uttalanden i tidningspressen enligt vilka spritmissbruket vid den senast hållna Rämentävlingen bland åskådarna och tågpassagerarna skulle hava varit i hög grad anmärkningsvärt och tagit sig synnerligen stötande uttryck.

I syfte att möjliggöra ett bedömande av de vid nämnda tävlingar och på extratågen rådande förhållandena har jag inhämtat upplysningar från landshövdingen i Kopparbergs län och från järnvägsstyrelsen.

Landshövdingen, som personligen närvarit vid tävlingarna innevarande år och år 1933, då den senast föregående tävlingen ägde rum, har därvid upplyst, att det visserligen icke kunde förnekas, att rätt många synbart berusade personer funnits bland publiken vid årets tävlingar, men att utan tvekan vissa tidningars skildringar av förhållandena varit överdrivna. Hans bestämda intryck vore, att nykterhetstillståndet i år ingalunda var sämre än vid 1933 års tävling. Ett antal vid Råmenloppet tjänstgörande polismän hava inför landshövdingen givit uttryck åt i stort sett samma uppfattning.

Vad beträffar de av statens järnvägar anordnade extratågen till årets Råmentävling har jag inhämtat från järnvägsstyrelsen, att anmärkning mot ordningen framställdts endast vid återgången av ett av tågen till Stockholm. I detta tåg hade några resande varit påverkade av starka drycker, dock icke i sådan grad, att anledning funnits att avvisa dem från tåget. Från de medresandes sida hade icke framförts några klagomål över ordningen till järnvägsbefälet.

Med avseende å ordningen överhuvud taget å statens järnvägars utflykts-tåg har järnvägsstyrelsen lämnat mig uppgifter, av vilka synes framgå, att ordningen i stort sett och med hänsyn särskilt till det stora antal resande som befordrats, varit tillfredsställande. Å 322 under år 1935 anordnade utflykts-tåg med omkring 159,600 resande förekommo enligt anmälningar oordningar i 7 fall. Endast i ett fall behöfde passagerare avlägsnas från tåget och då blott en person.

I likhet med interpellanten beklagar jag livligt, att man skall behöva konstatera förekomsten av oordningar i samband med deltagandet i sportfester eller andra folkfester. Jag är emellertid icke övertygad om att den lämpligaste vägen till förhindrande av dylika företeelser är att utfärda förbud mot sådana fester eller mot vissa av dem. En skärpt och vidgad upplysning torde framgent som hittills vara den säkraste vägen för att nå ökad nykterhet och goda umgängesseder, varjämte det givetvis bör ankomma på vederbörande polismyndigheter att tillse, att effektiva åtgärder till förhindrande av oordningar vidtagas. Skulle i detta avseende hittills vidtagna anordningar ej visa sig tillfyllest, böra skärpta sådana vidtagas.

Vad beträffar interpellantens till mig ställda fråga angående farttävlingar med motorfordon vill jag erinra om att 11 § i det förslag till vägtrafikstadga, som genom proposition nr 213 förelagts årets riksdag, erhållit sådan lydelse, att länsstyrelserna vid meddelande av tillstånd till motortävlingar å allmänna vägar äga fästa de villkor, som kunna finnas påkallade. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av nämnda förslag uttalade jag, bland annat, att av mig i berörda sammanhang anförda synpunkter på frågan om förbud mot tävlingar med motorfordon föranlett mig att anse, att tillräcklig anledning till sådant förbud icke syntes föreligga. Skulle emellertid en fortsatt erfarenhet ge vid

*Ang. upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrotts-
tävlingar m. m. (Forts.)*

handen, att faromomentet vid tävlingarna ej stode att reducera till ett minimum, borde det intresse, varmed desamma omfattades av såväl vissa kommuner som en större allmänhet, ej få stå hindrande i vägen för ett återupptagande av frågan om tävlingsförbud och då ej blott beträffande å allmän väg anordnade tävlingar utan med avseende på tävlingar med motorfordon över huvud. Vad jag sålunda anfört må också utgöra ett svar på de två senare av interpellanten till mig framställda frågorna.

Vad beträffar interpellantens första fråga, som avser åtgärder till stärkande av ordningen på tåg och andra kommunikationsmedel, är jag lika med interpellanten av den uppfattningen, att inom rimliga gränser intet bör underlåtas, som där kan bidra till upprätthållande av god ordning. Vad särskilt angår tågtrafiken, vilken interpellanten synes närmast avse, torde några berättigade anmärkningar mot ordningen på de i den ordinarie tidtabellen ingående tågen icke kunna framställas. I fråga om extratåg till sportfester och de under senare år allt vanligare s. k. utflyktstågen hava visserligen oordningar förekommit, ehuru de, som av redan lämnade uppgifter framgår, åtminstone vid statens järnvägar synas inskränka sig till ett fåtal fall. I den mån emellertid erfarenheten giver vid handen, att ordningsvakten å dylika tåg behöver förstärkas, torde erforderliga åtgärder härför också böra vidtagas.

Herr Bergman: Herr talman! Jag ber att få uttrycka min tacksamhet för herr statsrådets beredvillighet att ägna interpellationen det intresse, som tagit sig uttryck i hans nu avgivna svar, samt i det sedvanliga tillmötesgående, varmed han ställde detta svar till mitt förfogande redan i går. Jag ber också att få tacka för den positiva delen av svaret, vari han ställer i utsikt att i den mån behov visar sig föreliggande åtgärder skola vidtagas för att få ett bättre förhållande till stånd. Han konstaterar själv i sitt svar, att åtskilligt icke är som det bör vara. Men å andra sidan måste jag också säga, att en del av svaret gör ett i viss mån beklämmande intryck, därigenom att det förefaller, som om man ville bagatellisera den ganska allvarliga sak, som frågorna gällde.

Interpellationen avsåg egentligen två saker. Det var icke endast fråga om nykterheten och den allmänna ordningen på tågen, utan det var också fråga om det alltjämt bör ges tillstånd för dessa hastighetstävlingar med motorfordon. I avseende å den saken säger herr statsrådet, att han har kommit till den uppfattningen, att man inte för närvarande bör förbjuda dem, men i händelse faromomentet vid tävlingarna skulle bliva mer oroande, borde man taga upp frågan om tävlingsförbud igen. Detta innebär väl i realiteten, att man skall vänta, till dess att några dödsolyckor eller andra svårare skador till liv eller lem inträffat, innan man vidtar strängare åtgärder mot detta slags tävlingar. Mig förefaller det dock vara det riktigaste, att man redan på förhand, då man kan förutse, att sådana faror i alla händelser hota, vidtar åtgärder för att förebygga dem. Herr statsrådets resonemang skulle kunna godtagas, om dessa farttävlingar med motorfordon tillgodosåge något verkligt samhällsgagneligt ändamål av vikt, men det finns många, som inte kunna förstå, att så skulle vara förhållandet, och jag tror, att större delen av svenska folket har den uppfattningen. På grund av de ofantligt många uttalanden i den riktningen, av vilka pressen överflödat i anledning av det påtalade fallet och även andra liknande händelser, torde man vara berättigad att draga den slutsatsen.

En landsfiskal i Dalarna, som haft tillfälle att se dessa saker på nära håll, säger bland annat: »Jag kan inte få i mitt huvud, att tävlingar av detta slag ha något som helst praktiskt värde, och jag tror, att man ibland ortsbefolkningen också ganska allmänt börjar hysa den meningen. Det börjar nu gå för

Ang. upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrotts-tävlingar m. m. (Forts.)

långt med tävlingsraseriet.» En annan person, som på nära håll har följt dessa tävlingar däruppe och som är ganska representativ för meningen där, säger, att den sportsliga behållningen av arrangemangen enligt en allmän mening där är »plus minus noll». »Motorfolk här i trakten med stora insikter på området», säger han, »förklara, att de för sin del ej kunna inse, vad tävlingarna ha för uppgift att fylla. Dessa tävlingar synas ha ett mycket förnedrande inflytande och kunna dessutom följas av så många olyckor. Bäst vore, om de kunde förbjudas. Det var ju bara ett under som gjorde, att ingen körde ihjäl sig nu senast.» Att man då skall behöva vänta på att någon skall köra ihjäl sig, innan någon åtgärd vidtages, synes mig vara orimligt. Då man inte kan påvisa, att man gör någon nytta med dessa farliga hastighetstävlingar, borde de avlysas.

Sedan var det frågan om nykterhetstillståndet vid dessa tävlingar. I det avseendet har det i dag sagts, att tillståndet nu sist inte skulle ha varit sämre än det var 1933. Det är landshövdingen, som sagt detta, och det betyder naturligtvis nått och jämt så mycket som man kan få fram av kännedom om hur det var 1933. Det är ett ganska allmänt omdöme där uppe, att nykterhetstillståndet vid sådana tillfällen plägar lämna mycket övrigt att önska, och jag behöver väl icke upprepa, vad jag redan sade i min interpellation, att det naturligtvis inte är de tävlande själva, som förebråelsen drabbar, utan den träffar en del av den åskådande publiken. Detta har ju också konstaterats av landshövdingen, som uttryckligen säger, att det »icke kan förnekas, att rätt många synbart berusade personer funnits ibland publiken». När man denna gång har funnit en så fullkomligt enhällig uppfattning manifesterad ifrån olika delar av landet av personer, som rest till tävlingen på de anordnade extratågen och som iakttagit förhållandena, då förefaller det ganska egendomligt, att man kan vilja göra gällande att det nu inte skulle ha inträffat någonting särskilt anmärkningsvärt. Den allmänna uppfattning, som har framträtt i pressen bland dem, som iakttagit förhållandena i år, går ut på raka motsatsen. Jag har inte bland de massor av tidningsurklipp, som ha kommit mig till handa, kunnat finna något enda, där man förnekat, att det rådde svåra missförhållanden i berörda avseende. Det säges av en iakttagare, som är särskild expert på idrottsreportage, att han vid ett samtal med en stationsinspektör vid detta tillfälle fick höra, att fylleriet på det extratåg, som denne inspektör hade att göra med, »slog alla rekord. Passagerarna voro som djur», står det. Idrottsredaktören förklarar, att han själv gjorde en rond nedåt stationsområdet för att få en uppfattning av det hela. Då fick han det intrycket, att det »bara fanns berusade personer där, sade han. De nyktra och hyggliga voro för få för att märkas.» — Det är väl detta uttryck, som har föranlett uppgiften, att det förekommit något överdrivna skildringar på sina håll. Men jag har inte heller anfört detta yttrande i motiveringen för min interpellation, utan endast fullt objektiva uppgifter. Men att det berörda uttrycket kunnat fällas, innebär dock ett vittnesbörd om svåra excesser. Och jag upprepar, att när en mer allmän uppfattning än någonsin i samma riktning har gjort sig gällande bland alla iakttagare, såvitt man kan se, så kan man inte gärna bagatellisera saken. Mer än vanligt svårt fylleri har konstaterats av en mängd åsyna vittnen. Många som icke ha iakttagit förhållandena denna gång men som ha sett liknande ting vid andra tillfällen ha även då konstaterat, att det då rått förhållanden som voro allt annat än önskvärda. Man får ej döma blott efter antalet officiellt anmälda. Då är man svag människokännare.

Jag tycker, att man borde vidtaga några åtgärder för att verkligt råda bot för dessa oförnekliga missförhållanden. Herr statsrådet har nu rekomen-

Ang. upprätthållande av ordning och nykterhet å järnvägståg vid idrottstävlingar m. m. (Forts.)

derat upplysningsverksamhet. Det är naturligtvis gott och väl, men detta recept, upplysning för att vinna förbättrad nykterhet, är en metod, som har rekommenderats i årtusenden och som ju mycket ofullständigt har lett till resultat. Det, som mest effektivt hjälper i detta avseende, är, att man sörjer för att vid tillfällena, där man kan vänta sig stora folkmassor och där sådana uppträden kunna befaras — och det är ju alldeles uppenbart, att så var fallet här — möjligheten att åtkomma starka drycker blir avlägsnad. Och det gäller för övrigt i allmänhet i avseende å nykterhetstillståndet i landet, att avlägsnandet av tillfällena att åtkomma starka drycker är det enda, som verkligen på allvar hjälper.

Nu kan man möjligen säga, att det icke i och för sig tillhör kommunikationsdepartementet att sörja för den saken annat än inom de gränser som äro uppdragna för departementet, och det är ju alldeles riktigt, men jag menar, att när uppmärksamheten blivit fäst på dessa förhållanden, torde ett samarbete mellan kommunikationsdepartementet och annat departement, som har med saken att göra, kunna komma till stånd. Det är säkerligen inte av okunnighet om spritens fördärlighet utan det är trots vetskapen därom som folk berusar sig. Folk handlar långt ifrån alltid så som man vet vara riktigt och önskligt. Det behöves icke mycket människokänedom för att konstatera riktigheten av denna i alla tider gjorda iakttagelse.

Jag är därför av den uppfattningen, att det icke räcker med enbart upplysning i detta avseende och att vad som har passerat vid påtalade tillfälle på ett särdeles kraftigt sätt strukit under behovet av att sörja för att tillfällena att åtkomma starka drycker bli så små som möjligt och helst alldeles obefintliga. Dessutom tycker jag, att vad som passerat också har givit den lärdomen, att dylika farttävlingar med motorfordon inte ha något praktiskt värde, som kan uppväga alla de olägenheter, som åtfölja dem och när som helst kunna föränleda synnerligen svåra icke blott oordningar utan också olyckor till liv och lem.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 243, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och
nr 244, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Justerades protokollen för den 18 och den 21 innevarande månad.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 438, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 76—78, bevillningsutskottets betänkanden nr 26—30 och första lagutskottets utlåtanden nr 30—33.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 243 och 244 blevo desamma på begäran bordlagda.

*Interpellation
ang. den fortsatta beredningen av befolkningskommissionens förslag m. m.*

Ordet lämnades på begäran till herr **Wohlin**, som yttrade: Herr talman! Genom beslut den 17 maj 1935 har Kungl. Maj:t bemyndigat statsrådet och chefen för socialdepartementet att tillkalla 9 sakkunniga — som antagit benämningen Befolkningskommissionen — för att verkställa en allsidig utredning av vårt lands befolkningsfråga. I de till grund för utredningens arbete liggande direktiven i statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag avgåvos ett antal skilda spörsmål, som enligt departementschefens mening borde under utredningsarbetet upptagas till undersökning, och förutsattes därjämte att utredningsarbetet skulle bedrivas med syfte att framlägga praktiska förslag bland annat till förbättring av fattiga mödrars ställning i skilda avseenden, åtgärder för en bättre omvårdnad om barnen samt vissa ändringar i familjebeskattningen till förmån för äkta makar och för familjer med barn.

Utredningsarbetet upptogs omedelbart och bedrevs under föregående år under anlitande av framstående experter på skilda områden med all kraft, i syfte att redan vid innevarande års riksdag förslag skulle kunna framläggas i vissa under utredningen fallande spörsmål. De spörsmål, som i enlighet med statsrådsdirektiven först upptogos, voro i stort sett sådana där riksdagen tidigare gjort framställningar med begäran om frågornas upptagande till utredning eller där vederbörande riksdagsutskott i motiveringen till vissa andra hemställanden uttalat sig välvilligt eller där man eljest från intresserat och vederhäftigt håll inom landet i till Kungl. Maj:t ingivna framställningar eller eljest uttalat sina önskemål, varvid särskilt må nämnas vissa representativa kvinnosammanslutningar.

Efter arbetets uppdelande på olika utredningsdelegationer med, som nyss nämnts, särskilt tillkallade experter, framlades av befolkningskommissionen följande betänkanden nämligen:

1. Ändring i vissa delar av gällande bestämmelser i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden för kvinnliga befattningshavare i offentlig tjänst. Avg. d. 15 nov. 1935.
2. Betänkande angående förlösningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Avg. d. 10 dec. 1935.
3. Betänkande angående familjebeskattningen. Avg. d. 11 dec. 1935.
4. Betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bostättningslån. Avg. d. 12 dec. 1935.
5. Betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. Avg. d. 9 jan. 1936.

Dessutom har kommissionen efter remiss yttrat sig rörande vissa andra med befolkningsfrågan sammanhängande frågor, och må bland dessa särskilt nämnas kommissionens yttrande den 12 februari 1936 över barnpensioneringssakkunnigas den 31 januari 1936 avgivna betänkande med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn, vilket betänkandes huvudlinjer i remissyttrandet vunnit kommissionens gillande och vilket förslag av kommissionen tillstyrkts.

Samtliga befolkningskommissionens förenämnda betänkanden och remissyttrandanden hava varit enhälliga.

Kommissionens nyssnämnda betänkande av den 15 november 1935 angående ändring i vissa delar av gällande bestämmelser i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden för kvinnliga befattningshavare i offentlig tjänst har på föredragning av cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen föranlett propositioner nr:ris 174 och 181 till årets riksdag.

Med avseende å kommissionens förslag rörande familjebeskattningen har chefen för finansdepartementet i proposition nr 232 gjort vissa uttalanden. Det framgår emellertid av propositionen, att departementschefen icke till årets riksdag upptagit vare sig befolkningskommissionens förslag till utvidgade hustru-

Interpellation ang. den fortsatta beredningen av befolkningskommissionens förslag m. m. (Forts.)

och barnavdrag och ej heller, ens i annan form, den till grund för kommissionens förslag om s. k. skatt för familjehjälp liggande grundtanken om ett mera fullständigt utnyttjande av ogifta personers samt barnlösa gifta personers större skattekraft i förhållande till gifta personer med barn i motsvarande inkomst- och förmögenhetsvillkor.

Med anledning av att chefen för socialdepartementet, sedan remissyttrandena över kommissionens här ovan omnämnda övriga förslag inkommit, icke hittills framlagt propositioner till årets riksdag och att på grund av riksdagens långt fortskridna arbete sannolikheten talar för att sådana propositioner icke komma att avlätas, får jag härmed vördsamt anhålla om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande frågor:

1. Har herr statsrådet för avsikt att underställa något eller några av befolkningskommissionens här berörda betänkanden, respektive det av de s. k. barnpensioneringssakkunniga avgivna betänkandet, innevarande riksdags prövning?

2. Om så icke är fallet, vilka äro orsakerna härtill och är det för herr statsrådet möjligt att åtminstone preliminärt angiva sin ståndpunkt till kommissionens ifrågavarande förslag ävensom göra några uttalanden med avseende å den fortsatta beredningen av samma förslag?

3. Därest herr statsrådet, frånsett möjligen förefintlig avsikt att göra vissa ändringar med jämkningar i samma förslag, eventuellt ställer sig välvillig till förslagens allmänna riktlinjer och tänker sig möjligheten av deras framläggande i propositioner till nästa års riksdag, huru betraktar herr statsrådet under dessa förutsättningar frågan om finansieringen av de föreslagna åtgärderna — i den mån dessa äro av natur att påkalla ökade statsutgifter — och kan herr statsrådet i frågans nuvarande läge angiva sin preliminära uppfattning till den av befolkningskommissionen föreslagna finansieringsmetoden med avseende å utgifterna för moderskapspenning och mödrahjälp samt den s. k. änkebarnpensioneringen genom ett mera fullständigt ianspråktagande i en eller annan form av den större skattekraften hos ogifta personer samt gifta barnlösa personer i förhållande till gifta personer med större försörjningsbördä för barn i motsvarande inkomstlägen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckt motion om införande av tullfrihet för acceleratorer och antioxidationsmedel för gummiindustrien; samt

första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m., dels ock väckta motioner om vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande sjöpanträtt i fartyg och frakt.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Ernfors* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att landshövding *G. Sederholm* på grund av influensa under tiden fr. o. m. 23 april 1936 tills vidare är oförmögen till riksdagsarbete intygas.
Stockholm den 25 april 1936.

Nils H. Ygberg.
legitimerad läkare.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 180, i anledning av väckta motioner om ändringar i arrendelagstiftningen, återupptagande av den sociala jordbruksfrågans lagvägar med mera;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefallet nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 185, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.; samt

nr 186, i anledning av väckta motioner om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 243, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och

nr 244, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 31 och första lagutskottets utlåtande nr 34.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 47, hade herr *Bäcklund* hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att förre soldaten och banarbetaren Johan Alfred Norlin finge, utöver till honom utgående årlig gratifikation från statens järnvägar å 500 kronor, från och med den 1 januari 1936 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid, eller

att riksdagen måtte medgiva, att förre soldaten och banarbetaren Johan Alfred Norlin finge från och med den 1 januari 1936, inbegripet den till honom nu utgående årliga gratifikationen å 500 kronor, beviljas en årlig pension av 852 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att motionen I: 47 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Bäcklund: Herr talman! Uti denna punkt har utskottet yrkat avslag på en av mig väckt motion. Det är fråga om en f. d. soldat och banarbetare vid namn Norlin. Han har tjänat som indelt soldat i 17 år 6 månader 28 dagar. Om man räknar bort rekryt- och underbefälsutbildningen, utgör antalet tjänstgöringsdagar 360.

Utskottet har nu gått in för att allt f. d. indelt manskap med minst 400 tjänstgöringsdagar skulle tillerkännas understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Enligt den princip, som utskottet följer, skulle Norlin alltså icke kunna komma i åtnjutande av sådant understöd. Men nu är saken den, att Norlin även i fortsättningen arbetet i statens tjänst. Han har nämligen tjänstgjort vid statens järnvägar såsom banarbetare och förman under en tid av sammanlagt 15 år 5 månader 9 dagar, vilket ju i själva verket innebär en avsevärt längre anställningstid, än om han tjänstgjort enbart som soldat, emedan han som banarbetare vissa år arbetat 6 å 7 månader, andra kanske 10 månader o. s. v. Nyssnämnda tidrymd omfattar endast hans effektiva arbetstid i statens järnvägars tjänst. Hans sammanlagda anställningstid som indelt soldat och den effektiva arbetstiden hos statens järnvägar uppgår alltså till 33 år 7 dagar.

Norlin uppbär från statens järnvägar 500 kronor om året i gratifikation men däremot ingenting för sin soldattjänstgöring. Jag kan icke finna, att detta är riktigt. Ur statens järnvägars synpunkt är det naturligtvis riktigt, att han endast uppbär nämnda gratifikation, ty från det hållet kan man icke ta hänsyn till annat än hans tjänstgöring vid järnvägen. Men för den långa tid, som han tjänat som indelt soldat, får han, som sagt, ingenting. Därför har jag i motion I: 47 begärt, att det antingen skulle tillerkännas honom vanligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa och att han skulle få behålla den till honom utgående årliga gratifikationen från statens järnvägar å 500 kronor, eller också att det må, inbegripet denna gratifikation, beviljas honom en årlig pension av 852 kronor.

Jag anser icke, att utskottet har handlat rättvist i detta fall. Enligt gängse kutym borde en person, som så länge varit i statens tjänst, oavsett om det rör

*Om pension
åt f. soldaten
J. A. Norlin.*

Om pension åt f. soldaten J. A. Norlin. (Forts.)

sig om olika anställningar, vid fastställandet av pension få tillgodoräkna sig den sammanlagda tjänstgöringstiden. Norlin är nu 70 år. Hans kroppskrafter äro nedsatta, hans arbetsförmåga är starkt minskad, och han är i behov av ytterligare ekonomisk hjälp. Med hänsyn härtill, herr talman, anser jag, att utskottet icke har handlat riktigt i det här fallet. Det borde åtminstone ha kunnat tillstyrka det av mig gjorda alternativa yrkandet, att Norlin skulle få uppbära en årlig pension, gratifikationen inberäknad, av 852 kronor.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till detta yrkande uti min motion.

Häri instämde herr *Petersson, Knut*.

Herr Åkerberg: Herr talman! Detta fall, som beröres i herr Bäcklunds motion, är för utskottet ett alldeles nytt fall. Om utskottet hade hemställt om bifall till vare sig det ena eller det andra av de alternativa yrkandena i motionen, hade man skapat ett prejudikat. Med hänsyn till de avstyrkanden, som kommit från vederbörande myndigheter, har utskottet icke vågat sig på att skapa ett sådant prejudikat.

Mannen uppbär ju, såsom framgår av handlingarna, en årlig gratifikation av 500 kronor. Han har en sammanlagd tjänstgöringstid av 15 år. Utskottet har ansett, att beloppet i fråga ungefär svarar mot tjänstgöringstiden, varför utskottet icke har kunnat gå motionären till mötes.

Jag ber att i denna punkt få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag kan inte förstå, hur utskottets ordförande kan säga, att mannen har en sammanlagd tjänstetid av 15 år. Enbart vid statens järnvägar har han över 15 års tjänstetid. Men dessutom har han tjänat som indelt soldat i över 17½ år. Utskottet säger ju på sid. 13 i utlåtandet, där det yttrar sig om en hel del motioner: »Utskottet anser sig därför icke kunna tillstyrka att underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa skulle medgivas i förevarande fall, utan finner sig förty böra avstyrka bifall jämväl till nyss uppräknade motioner, motionen I: 47» — det är den det är fråga om här — »i vad den avser underhåll ur krigsmanshuskassan.» Sedan fortsätter utskottet i nästa stycke: »I sistnämnda motion har alternativt hemställts om årlig pension åt förre soldaten Norlin med 852 kronor. I egenskap av f. d. banarbetare uppbär Norlin, vars i statstjänst vederbörligen styrkta anställningstid torde uppgå till omkring 15 år, alltsedan år 1928 en årlig gratifikation från järnvägsstyrelsen av 500 kronor. Med hänsyn härtill och då utskottet icke anser skäl föreligga att i förevarande fall föreslå högre understöd, får utskottet avstyrka bifall till motionen I: 47 jämväl i vad den avser årlig pension åt Norlin.»

Utskottet har alltså helt och hållet bortsett från den tid Norlin har tjänat som indelt soldat och återopar endast den tjänstetid av omkring 15 år, för vilken han fått gratifikation av statens järnvägar. Jag kan icke finna, att detta på något sätt är rättvist. Jag kan icke förstå de synpunkter, som utskottet i detta fall har anlagt. Kan det verkligen vara rättvist att tilldela en man 500 kronor efter 33 års tjänst och så låta sig nöja därmed? Så har man icke tidigare gått till väga. Jag anser, att det är en helt ny princip, som tillämpas, när mannen icke får tillgodoräkna sig hela tjänstetiden.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Åkerberg: Ja, de 15 åren hänföra sig till hans tjänst vid statens järnvägar. Det är alldeles riktigt. Om mitt förra anförande gav det intrycket, att jag skulle velat påstå, att militärtjänstgöringen ingick i de 15 åren, ber jag få korrigera den uppgiften.

Om pension åt f. soldaten J. A. Norlin. (Forts.)

Däremot räknar herr Bäcklund litet märkvärdigt, när han kommer till resultatet, att mannen har en tjänstetid av 32 år. Han säger, att Norlin tjänstgjort 15 år vid statens järnvägar och 17 som militär, men jag vill erinra om, att de militära tjänsteåren äro något helt annat än de år han har arbetat i statens järnvägars tjänst. Det är ju sammanlagt inte mer än 360 dagar han har tillbringat i militärtjänst. Det är alltså ungefär ett år. Vi räkna ju liberalt med dessa gamla knektar och medgiva underhåll vid sammanlagt 400 tjänstgöringsdagar i över 15, men under 18 år. Men vi ha också satt en minimigräns av 400 dagar. När denne man icke kommit upp till detta minimum, har utskottet icke kunnat finna det befogat att ge honom ett mot 400 tjänstgöringsdagar svarande underhåll som tillskott till den gratifikation han får för 15 års tjänst vid statens järnvägar.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har ju nämnt förut, att utskottet gått in för att alla f. d. indelta som ha minst 15 tjänsteår och 400 tjänstgöringsdagar utöver rekryt- och underbefälsutbildning skola komma i åtnjutande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Norlin har icke — det har jag poängterat från början — mer än 360 tjänstgöringsdagar. Det fattas alltså 40 dagar. Vore det då inte riktigt, när det bara fattas 40 dagar för att kunna tillerkänna honom regelrätt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, att låta honom tillgodoräkna sig den fortsatta tjänstgöringen hos statens järnvägar?

Det är dessutom så — och det vet ju utskottets ordförande lika bra som jag — att den, som har 15 tjänsteår och 400 tjänstgöringsdagar, enligt utskottets praxis tilldelas understöd. Denne man har ju i 17 år 6 månader tjänstgjort som indelt soldat. Dessutom har han en avsevärt lång tid tjänstgjort vid statens järnvägar, och statens järnvägar, som äro så sparsamma, ha ju ändå ansett honom värd en gratifikation av 500 kronor för denna tjänstgöring. Vår för skulle icke riksdagen kunna anse det vara riktigt att utöka detta belopp, då han faktiskt fortsatt att arbeta i statens tjänst efter tjänstgöringen som indelt.

Jag har ingen anledning att återtaga min hemställan om bifall till det sista, alternativa yrkandet i min motion.

Herr Lindley: Herr talman! Vännen Bäcklund är en av dem, som ha försökt att rucka på de principer bankoutskottet gång efter annan har fastslagit för tilldelande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa till dessa indelta soldater. Man har gått ned så långt som till att kräva endast 400 tjänstgöringsdagar för medgivande av understöd: för att berättiga till understöd är ju detta en mycket kort tid. Nu vill man pruta ned tiden ytterligare, ty det finnes ju en hel del motionärer, som ha påyrkat understöd åt en samling personer, vilkas namn finnas upptagna här i utlåtandet och som icke komma upp till ens 400 tjänstgöringsdagar.

Den man, som det nu är fråga om, har ju efter att ha varit indelt soldat tjänstgjort vid statens järnvägar och av den anledningen beviljats pension, trots att hans sammanlagda tjänstetid inte uppgår till mer än 15 år. Nu vill man dessutom skaffa honom ett extra understöd såsom f. d. indelt soldat, men då antalet tjänstgöringsdagar inte räcker till, motiverar man framställningen med att han varit i statstjänst i sammanlagt 32 år. Men hur i all världen kan det bli 32 år, om man till de 15 år han arbetat vid statens järnvägar lägger de 360 tjänstgöringsdagar han har som f. d. indelt soldat. Slå vi in på den vägen, komma vi säkert att riva upp de principer, som vi här fått fastställda.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Om pension åt f. soldaten J. A. Norlin. (Forts.)

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag hade häromdagen vid behandlingen av ett annat ärende tillfälle säga herr Lindley, att han alltid ställer sig avvisande mot att ge småfolket pensioner, och som vi höra gör han det även i dag. Det kan ju icke vara möjligt för en man, som är 70 år och dessutom sjuk och oförmögen till arbete, att försörja sig på en gratifikation av 500 kronor. Jag kan åtminstone inte tillägna mig den uppfattningen, och jag tycker, att inte heller de övriga kammarledamöterna skulle kunna det.

Herr Lindley anklagade mig för att ha bragt ned det för understöds beviljande erforderliga antalet tjänstgöringsdagar till 400. Ja, den anklagelsen tar jag med jämnmod. Jag är t. o. m. nästan litet stolt över den, ty jag anser, att det inte är mer än rätt, att man hjälper dessa gamla indelta soldater, som ju dö undan och snart inte komma att besvära staten om något ytterligare underhåll; det kommer ju inga nya till. Jag kan inte förstå, att det skulle vara så farligt att göra det.

Det har ju också tidigare sagts — och det borde herr Lindley veta — att man drar ifrån tiden för rekryt- och underbefälsutbildningen för dessa indelta soldater, och det är endast återstående tjänstetiden de få tillgodoräkna sig. I den kungl. författningen står det icke bara talat om dagar, utan det står, att de måste ha 15 tjänsteår och 600 tjänstgöringsdagar. Riksdagen och utskottet ha emellertid satt ned det för understöds tilldelande erforderliga antalet tjänstgöringsdagar till 400. I nyssnämnda författning, som riksdagen tidigare varit med om att godkänna, står det även talat om tjänsteår, och då är det väl inte så märkvärdigt, att jag använt denna beräkningsgrund och kommit till det resultatet, att mannen har 17½ tjänsteår som indelt soldat.

Jag tycker, att det icke vore mer än rättvist att ge denne man något för att han varit indelt soldat i över 17 år, i synnerhet som han dessutom varit i statens tjänst som banarbetare och förman i 15 år. Jag tycker icke, att man gör honom rättvisa med att ge honom endast 500 kronor. Om han bara hade varit indelt soldat i ½ tjänsteår till eller haft ytterligare 40 tjänstgöringsdagar, skulle han i egenskap av enbart indelt soldat varit berättigad till ungefär lika stort understöd som han nu får från statens järnvägar. Funnes det någon rättvisa, borde han därför få något större understöd än det han nu har.

Herr Lindley: Herr talman! Jag blir arg, när jag hör herr Bäcklund nu för andra gången — den första var vid ett föregående plenum — påstå, att jag ställer mig avvisande mot att bevilja fattiga någon hjälp. Nej, det gör jag visst inte. Men å andra sidan anser jag det olämpligt att försöka vinna popularitet — vare sig lokalt eller inom vissa kretsar — genom att skänka bort statens pengar åt de personer, som det här är fråga om, fastän de icke uppnått ett visst antal tjänsteår eller tillräckligt antal tjänstgöringsdagar. Det är mot ett sådant tillvägagångssätt jag vill protestera, och jag tror inte att det gagnar oss att fortsätta på den vägen. Att var och en, som i någon mån arbetat åt staten, förutom den ålderdomspension, som vi anse att varje medborgare bör komma i åtnjutande av och som bör göras så stor som möjligt, dessutom skall tilldelas särskild pension för att han på ett eller annat sätt utträttat något arbete för statens räkning. Skola vi slå in på den trallen, skulle jag kunna trumma fram flera tusen man. Alla dessa hamnarbetare t. ex., som ha lossat kol för statens räkning, ha ju fast de kanske arbetat hos en och annan privat arbetsgivare dock arbetat också för staten, men de få ingen pension. Och tänk på alla dessa t. ex., som en gång i tiden kört posten. När postverket självt övertog detta, fingo de inte någon pension. Vi krävde det icke, fast de voro medlemmar av vårt förbund, ty jag ansåg det oriktigt att kräva det.

Det är därför jag protesterar, när man säger, att jag skulle ställa mig ogin

Om pension åt f. soldaten J. A. Norlin. (Forts.)

mot att bevilja hjälp åt fattiga. Man kan på alla möjliga skäl framföra förslag om beviljande av sådana pensioner, men jag tror inte, att det är riktigt. Vi böra inte skaffa oss popularitet genom sådana metoder. Kunnna vi inte skaffa oss popularitet på andra grunder, inte skola vi idka den sortens trafik.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bäcklund*, att riksdagen måtte medgiva, att förre soldaten och banarbetaren Johan Alfred Norlin finge från och med den 1 januari 1936, inbegripet den till honom nu utgående årliga gratifikationens å 500 kronor, beviljas en årlig pension av 852 kronor.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bäcklund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Bäcklunds* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 5—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 209, hade herr *Nilsson, Bern-J. M. Lönn*, yrkat, att riksdagen måtte besluta att bevilja före detta soldaterna *Anders David Borg, Carl Johan Thelin och Johan Malkolm Lönn* understöd från *Vadstena krigsmanshuskassa* att utgå enligt för sådant understöd gällande grunder från den 1 juli 1936 under deras återstående livstid.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att motionen I: 209, i vad den avsåge understöd åt förre soldaten vid förutvarande *Jönköpings regemente Johan Malkolm Lönn*, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Nilsson, Bernhard*: Herr talman! Utskottet har avstyrkt min motion på denna punkt med den motiveringen, att *Lönn*, som det här gäller, icke skulle vara i behövande omständigheter. Jag känner *Lönns* förhållanden synnerligen väl. Han har varit en skötsam och duktig människa, men han är nu oförmögen

*Om understöd
åt f. soldaten
Bern-J. M. Lönn.*

Om understöd åt f. soldaten J. M. Lönn. (Forts.)

till förvärvsarbete och enligt ordförandens i fattigvårdsstyrelsen och kommunalnämndsordförandens intyg i behövande omständigheter.

Nu kan det icke komma i fråga att här göra något yrkande, ty man kan icke ifrågasätta, att kammaren utan vidare skall gå emot bankoutskottet på ett yrkande av en enskild motionär. Jag vill bara nämna, att om Lönn lever nästa år, kommer denna motion tillbaka, och jag hoppas då på bättre resultat.

Jag skall icke göra något yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 11—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 245, angående överenskommelser med civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor om övertagande av kassornas rörelse, m. m.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt motion om viss ändring i tjänstepensionsreglementet för arbetare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om visst tilllägg till tjänstepensionsreglementet för arbetare. Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckta motioner om visst tilllägg till övergångsbestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 203 av herr *Forslund* samt den andra inom andra kammaren under nr 454 av herr *Severin*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i övergångsbestämmelserna rörande tjänstepension för arbetare i statens tjänst skulle införas ett stadgande, enligt vilket två tredjedelar av den tid, arbetaren innehaft anställning i statens tjänst före pensionsreglementets tillämpning å honom, skulle tillgodoräknas honom som tjänstetid för fastställande av pensionsbeloppet, samt att detta stadgande skulle tillämpas retroaktivt från den 1 januari 1935. Utskottet, som införskaffat utlåtanden över förevarande motioner från statens pensionsanstalt, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen, hade i det nu föreliggande utlåtandet anført:

»Samtliga i ärendet hörda myndigheter med undantag av järnvägsstyrelsen hava på anförda skäl avstyrkt den i de föreliggande motionerna föreslagna förbättrade tjänstårsberäkningen för arbetare, som varit anställda i statens tjänst före ikraftträdandet den 1 januari 1935 av tjänstepensionsreglementet för arbetare. De skäl, som av myndigheterna anförts mot införande av ändrade regler i förevarande hänseende, synas utskottet vara bärande. Med hänsyn härtill anser utskottet sig icke kunna biträda det i motionerna framställda förslaget och får alltså hemställa, att förevarande motioner I: 203 och II: 454 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerberg*, *Lindley*, *Ström* i Lidköping, *Lovén*, *Johansson* i Sollefteå, *Severin* och *Elmroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Om visst tillägg till tjänstepensionsreglementet för arbetare. (Forts.)

»De hörda myndigheterna hava visserligen med undantag av järnvägsstyrelsen avstyrkt motionen. Även om icke heller utskottet finner sig kunna tillstyrka motionen, torde dock enligt utskottets mening skäl föreligga att underkasta de i motionen berörda bestämmelsernas verkningar en närmare undersökning. Såvitt utskottet kan finna, synas med den tillämpade tolkningen av ifrågavarande bestämmelser arbetare, vilka äro underkastade tjänstepensionsreglementet för arbetare och i enlighet därmed få vidkännas pensionsavdrag, kunna komma i en sämre ställning än arbetare, som åtnjuta pension enligt de mera summariska regler som innehållas i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. En arbetare, som är underkastad tjänstepensionsreglementet för arbetare, kan, ehuru han fått vidkännas pensionsavdrag och ehuru hans sammanlagda tjänstetid är längre än en arbetares, som icke fått vidkännas pensionsavdrag, dock erhålla mindre pension, än den senare. Då en dylik verkan påtagligen icke varit avsedd, finner utskottet skäl föreligga för ett närmare övervägande av dessa bestämmelsers verkningar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av den av utskottet här ovan berörda frågan samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kan föranledas.»

Herr Åkerberg: Detta är ett mycket invecklat fall. Jag vill icke trötta kammaren med någon redogörelse för de bestämmelser, som gälla och som äro svåra att sammanhålla efter en muntlig redogörelse. De, som ha intresserat sig för fallet, ha, förmodar jag, läst igenom handlingarna, och veta, hur saken ligger till. Om jag hade kunnat framställa ett yrkande, skulle jag ändå vågat mig på att lämna en redogörelse, men enligt vad jag hört av talmannen, hyser han tveksamhet, huruvida proposition kan framställas på den reservation, som jag och några andra av utskottets ledamöter tecknat vid betänkandet. Jag vill ju gärna gå honom till mötes i det stycket och icke framställa något yrkande om bifall till reservationen men jag vill i alla fall säga, att jag anser, att motionärerna ha fog för sin framställning, att de bestämmelser, som gälla, med den tolkning, vederbörande myndigheter efter åtskillig tvekan ha stannat vid, framkalla orättvisor och kunna leda till groteska resultat.

Med hänsyn till att yrkandet i reservationen ligger litet utanför yrkandet i motionen och då talmannen därför anser, att tvekan kan råda, huruvida proposition kan framställas, vill jag dock avstå från yrkande och i stället uttala den förhoppningen, att motionen nästa år åter måtte väckas i denna form och då av riksdagen bifallas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckt motion om förhöjning av pensionsförmånerna för viss lärarpersonal vid folk- och småskolor; samt

nr 42, i anledning av väckt motion om rätt till familjepension för vissa folk-skollärare, som avgingo med tjänstepension under år 1919.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckt motion om utvidgning av rätten att erhålla lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av väckt motion angående egnahemsväsendets organisationsformer;

nr 54, i anledning av väckta motioner om bemyndigande för Kungl. Maj:t att försälja tomter å hamnområden, tillhöriga statens fiskehamnar;

nr 55, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 10 § i lagen om allmänna vägar;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till befrämjande av mejerihanteringen jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av det i statsverkspropositionen för budgetåret 1936/1937 upptagna anslaget till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad; samt

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg S. A. G. Svensen Melbye att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna viss tjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om billigare
biljettkost-
nader för sjö-
folk vid vissa
resor.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 195 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall för budgetåret 1936/1937 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder kunde finna gott meddela.

Reservation hade anförts av herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Fredriksfält, *Strindlund*, *Svensson* i Grönvik och *Aronson*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nilsson, Alexander: Herr talman! Då jag är en av reservanterna i denna fråga, skall jag be att få förklara, varför vi icke gått med på utskottets hemställan, utan yrkat avslag på densamma.

Här är det nu fråga om att för beredande av en särskild förmån av fria resor åt sjömän bevilja ett anslag på 50,000 kronor. Det heter i utlåtandet, att det skall vara för semesterresor m. m. Ja, jag undrar, vilken annan yrkes-

Om billigare biljettkostnader för sjöfolk vid vissa resor. (Forts.)

grupp som får sina semesterresor betalda av staten till, såsom det här föreslagits av dessa, 50 procent. Dessa sjömän ha för övrigt icke numera det allra värsta arbetet, utan ett rätt lindrigt arbete. Förr i världen hände det många gånger, att de voro utsatta för faror och hade ett hårt slit. Men våra sjömän nuförtiden behöva dock icke räkna med samma arbete som då man hade segelfartyg. De kunna därför icke anses vara de sämst lottade. Därför menar jag, att staten ej bör slå in på den vägen att ge dem en sådan extra förmån. Konsekvenserna kan man tänka sig: får den ena yrkesgruppen bidrag av staten till sina resor, komma säkerligen alla andra yrkesgrupper att för sina semesterresor begära statsbidrag. Visserligen heter det i utlåtandet, att man icke behöver vara ängslig för att detta prejudikat skall kunna åberopas till stöd för liknade framställningar från andra yrkesgrupper, men det tror jag ej, utan få några denna förmån, vilja nog också alla andra ha densamma.

Det säges också på ett ställe i utlåtandet, att de engelska sjömännen genom avtal med järnvägarna erhållit rätt till nedsättning i biljettpriiset. Ja, det finnes också i Sverige yrkesgrupper, i vilkas avtal det ingår, att de få resa billigare på grund av överenskommelse med järnvägarna, och hade man gått den vägen, hade man sluppit frågan om att staten med direkta understöd skulle bidraga till dessa semesterresor.

Beträffande för övrigt sjukdomsfall och sådant äro rederierna förbundna till att bekosta resan till hemorten och även resan till anställningsorten, om sjömannen befinner sig på annan plats, då han blir kallad. Det heter också i motiveringen, att rederierna få ersätta sjömännen för dessa resor. Alltså är det här närmast fråga om semesterresorna för att hälsa på i hemmen. Jag kan meddela, att inom utskottet påpekades, att för gifta personer, som ha sin hemort långt inne i landet, borde, där ingen båtlägenhet finnes, kunna beredas fria järnvägsresor hem. Det vore verkligen behjärtansvärt, att dessa, som ha familj, kunde på något sätt erhålla hjälp till hemresan, men jag tror, att rederierna gå så långt, att de låta sjömännen få följa med även sådana båtar, där de icke tjänstgöra, nästan för ingenting till den hamnstad, som ligger hemorten närmast. Därför kan jag icke förstå, varför dessa 50,000 kronor skola beviljas.

Herr talman! Utan vidare utläggning yrkar jag bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Herr Nordborg: Herr talman! Det finnes en viss sanning i vad den ärade talaren nyss framhöll, att det givetvis ligger en fara i att bevilja en viss yrkesgrupp en förmån av sådan art som denna, men på samma gång anser jag, att då det gäller sjöfolket, står detta i sådan särställning, att det knappast skall vara möjligt för någon annan medborgargrupp att komma med liknande skäl för bifall till en dylik framställning.

Man får se saken så, att sjöfolket betalar skatt som andra medborgare, men har ganska litet fördelar av denna skatt, om man jämför sjöfolket med folket i land. Sjomännen äro ju borta långa tider. De ha då varken nytta av gatubelysning eller dylikt, ty på Nordsjön eller på Atlanten brinna inga gatlyktor för dem. Det är många förmåner, de gå miste om, och då man nyligen förgäves har försökt att genom reformer i skattesystemet underlätta för sjöfolket att betala sina skatter, måste man ju erkänna, att det vore rättvist att i stället bereda dem någon annan förmån.

Det finns även andra synpunkter som här kunna anföras. Då sjöfolket blir avmönstrat i svenska hamnar, är det givetvis till stor fördel, om de under den tid, de vänta på hyra, kunna uppehålla sig i hemorten. Genom att man kan

Om billigare biljettkostnader för sjöfolk vid vissa resor. (Forts.)
 skaffa sjöfolket tillfälle till billig hemresa, kan man förvänta, att de mera allmänt resa hem under väntetiden. På det sättet komma de också att använda sina hopsparade penningar i större utsträckning i hemorten. Det kan ju inte vara annat än något som man måste sträva efter, ty hemorten får ju taga hand om sjöfolket i nödens stund. Det är därför inte mer än rätt, att de göra av med sina slantar så mycket som möjligt i hemorten.

Detta står också i full överensstämmelse med statens tidigare åtgärd att inrätta förhyrningskontor. Om sjömannen anmäler sig på ett sådant förhyrningskontor, tager man hans adress och underrättar honom, då tiden kommer, att han kan förvänta hyra. På så sätt kan mannen lugnt stanna i sitt hem, tills han får sådant besked. På det sättet slipper han också att gå i hamnarna och förstöra sina pengar.

Riksdagen har ju också tidigare uttalat sig ganska välvilligt i denna fråga och rent av i sin motivering i en skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit, att det vore önskvärt till och med, om man kunde bereda sjömännen några lättnader i detta fall.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Alexander*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 78, röstar
 Ja;

Den, det ej vill, rösta
 Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckt motion angående tullen å kortregisterskåp; och nr 27, i anledning av väckt motion om viss jämkning i tulltaxans bestämmelser om impregnerad presenningsvävnad.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. ökat tullskydd för kappsäckslås m. m. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för kappsäckslås, attachelås m. m.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen I: 16 av herr *Bernhard Nilsson*, besluta, att tulltaxan skulle från

Ang. ökat tullskydd för kappsäckslås m. m. (Forts.)
och med dag, som Kungl. Maj:t bestämde, i nedan angivna delar hava följande
ändrade lydelse:

	Tull för 100 kg kronor
Lås, ej särskilt nämnda, även med tillhörande nycklar, samt dörrstängare:	
864 -----	
932 -----	
932 $\frac{1}{2}$ Kappsäcks-, koffert-, portfölj- och portmonnalås; ävensom reseffektbeslag, andra än väskbyglar	E 100:—

Reservation hade anmälts av herrar *Björnsson* och *Björklund*, vilka likväl
ej antytt sin åsikt.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Tullar intressera inte folk i allmänhet i
våra dagar, och det är ganska lättförklarligt. Jordbrukets viktigaste tullar
spela numera icke någon roll, sedan man genom importregleringar och licens-
avgifter i administrativ ordning sörjt för skydd åt jordbruket. Industrier,
som arbeta på hemmamarknaden, ha under den kritiska tiden haft god hjälp
av vår penningpolitik, och numera är naturligtvis konjunkturförbättringen en
faktor att räkna med, som gör att tullkraven äro mindre befogade. Men det
framställes regelbundet tullkrav från enskilda intressenter, och jag tror, att
det skulle vara klokt, att man ägnade även dessa detaljspörsmål större in-
tresse än i allmänhet sker.

Här föreligger nu en motion om förhöjning av tullen på vissa artiklar, som
äro halvfabrikat för reseffektindustrien. Vi ha troligen icke på något håll
inom riksdagen numera några så där klart formulerade principer för vår tull-
politik, men man skulle väl kunna säga, att man i gott samförstånd har varit
med om att rätta till tulltekniska oformligheter, vare sig de funnits i tull-
taxan från början eller kommit att framstå som sådana på grund av den
tekniska utvecklingen. Vidare har man också i gott samförstånd varit med
om tullförhöjningar, där man kunnat räkna med, särskilt under en intensivare
arbetslöshetsperiod — vars värsta skede vi nu lyckligtvis ha bakom oss —
ett verkligt tillskott i arbetstillfällen utan att skada andra legitima intressen.
Man har i varje fall aldrig underlåtit att försöka skaffa sig den utredning
till sakfrågans belysning, som stått att erhålla. Jag vill fästa kammarens
uppmärksamhet på att detta bevillningsutskottets utlåtande så till vida är
märkligt, att man däri saknar utlåtanden från kommerskollegium och general-
tullstyrelsen. Jag vet, att det har gjorts en framställning hos Kungl. Maj:t i
samma riktning, som den, som nu motionsvis framförts i riksdagen. Kungl.
Maj:t har icke ansett denna framställning böra föranleda till någon åtgärd,
vilket Kungl. Maj:t givetvis ej har gjort utan att höra kommerskollegium och
generaltullstyrelsen. Man torde sålunda på mycket goda grunder kunna ut-
gå från att dessa ämbetsverk ha avstyrkt en framställning om tullförhöjning.

Det förhåller sig ju så, att värdet av dessa varor, om jag fäster mig vid de
varor, som falla under statistiknummer 1531, torde uppgå till ungefär 3 kro-
nor per kg. Vi ha en tull av 50 öre per kg, alltså en tull, som utgör ungefär
15—20 procent av varans värde. Detta är en tullsats, som man anser vara
rimlig för vad man kallar ett lågprotektionistiskt land. Nu begär man
tullens fördubbling. Man kommer således upp till en tullsats av i runt tal 30
—33 procent eller något dylikt, och bevillningsutskottet har icke ansett nö-
digt att göra någon utredning angående de intressen som kunna skadas genom
bifall till denna motion.

Ang. ökat tullskydd för kappsäckslås m. m. (Forts.)

Jag har därför ansett mig böra reservera mig mot utskottets förord. Personligen kan jag, uppriktigt sagt, knappt förklara den relativa enhälligheten i bevillningsutskottet, på annat sätt än att motionärens ställföreträdare i bevillningsutskottet — han tillhör själv utskottet, men hade icke tillfälle att närvara — talade så vackra och vänliga ord om dem, som sitta och arbeta med dessa kappsäckslås och därmed jämförliga varor, att utskottets ledamöter i övrigt i stort sett glömde att tänka på dem, som skola spika fast kappsäckslåsen på kappsäckarna, och när folk kommer in i känslotänkande, studsa ju kalla och krassa ekonomiska förnuftsskäl mot detta.

Jag har velat säga, herr talman, att på grund av den bristande utredning, som föreligger, och då goda sannolikhetsskäl tala för att ansvariga myndigheter avstyrkt detta tullkrav, yrkar jag avslag på den föreliggande motionen, d. v. s. avslag på bevillningsutskottets hemställan.

Herr Nilsson, Bernhard: När herr Björnsson yrkade avslag på bevillningsutskottets hemställan, motiverade han detta med att utredningen i det föreliggande ärendet skulle vara mycket bristfällig, i det att vissa myndigheter icke voro hörda. Jag vill för min del säga, att jag tror, dels att utredningen på denna punkt klart visat, hur litet fördyrande den föreslagna tullförhöjningen inverkar på priset å de reseffekter, för vilka ifrågavarande lås skola användas, och dels att utredningen rörande förhållandet mellan det utländska konkurrenspriset och produktionspriset här i landet för ifrågavarande lås givit utskottet goda skäl att tillstyrka motionen.

Herr Björnsson nämnde också, att Kungl. Maj:t skulle ha lämnat en framställning i samma riktning utan åtgärd. Om så skett är detta sannolikt beroende på att motionen väcktes, innan Kungl. Maj:t hann fatta ståndpunkt till frågan. Jag talade med handelsministern om denna sak, när riksdagen samlades här i vintras, och han sade då till mig, att det vore lämpligt att motionsvägen gå fram med frågan och få den avgjord av riksdagen. Den sannolika anledningen till att Kungl. Maj:t lämnat framställningen utan åtgärd synes mig därför vara, att Kungl. Maj:t visste, att riksdagen kunde fatta ståndpunkt till ärendet utan Kungl. Maj:ts medverkan på detta stadium.

När nu herr Björnsson talar om att en tullhöjning skulle kunna påverka arbetsmöjligheterna för dem, som »spika på», som han uttryckte sig, dessa lås, vill jag nämna, att priset per dussin för dylika kappsäckslås är kronor 1:45. Tyskarna sälja s. k. attachélås, som det talas om i betänkandet, här i Sverige för 1 krona per dussin och en annan sorts lås för 90 öre per dussin. En tullhöjning kan således inte komma att så mycket påverka priset på den färdiga produkten, och fabrikanter har också nämnt detta i en skrivelse, där han talar om att den förhöjning av priset på en färdig kappsäck t. ex., som skulle uppkomma genom en tullhöjning av ifrågasatt slag, endast skulle uppgå till 14—15 öre.

Jag vill dessutom nämna, att den fabrik, som tillverkar dessa lås, i alla fall sysselsätter mellan 40 och 50 arbetare, och det är väl också lämpligt, att de människorna ha något att göra.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för knappar av stennöt eller palmadam; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för tygskor med lädersula, om tilläggstull för tofflor samt om minskat tullskydd för sammet, belagd med vadd, som fastsatts genom stickning eller på annat sätt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion angående befrielse för mindre bemedlade uppfinnare från erläggande av vissa patentavgifter. Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.

Med föranledande av en inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl. väckt motion, nr 155, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och i vilken utsträckning mindre bemedlade uppfinnare borde befrias från erläggande av ansöknings- och utfärdningsavgifter vid sökande och beviljande av patent, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunda giva anledning.

Reservation hade avgivits av herrar *Wohlin* och *Ekströmer*, vilka yrkat avslag å förevarande motion.

Herr Wohlin: Herr talman! Motionärerna i denna fråga i all ära, men det kan hända de allra bästa riksdagsmän, det kan hända oss alla och det har hänt mig själv, att man understundom skriver på motioner av ett innehåll, som är tämligen besynnerligt. I det föreliggande fallet hyser jag mening, att motionen icke borde föranleda någon riksdagens skrivelse.

Det ärende, som här är före, har varit föremål för den s. k. patentlagstiftningskommitténs ingående bedömande för något mera än ett tiotal år tillbaka, och de skäl, som denna kommitté — som sysslade med hela frågan om det svenska patentväsendet — angav för avvisande av den här föreliggande tanken om något slags möjlighet att genom intyg av mer eller mindre obestämt slag erhålla en nedsättning i de patentavgifter, som kallas ansöknings- och utfärdningsavgifter, dessa skäl äro i denna dag lika starkt bärande, som på den tiden, då de av patentlagstiftningskommittén utvecklades. Kammarens ärade ledamöter finna av referatet över kommitténs betänkande, huru kommittén underströk, vilket alltjämt är riktigt, att dessa avgifter icke kunna spela någon större roll i jämförelse med övriga kostnader för uppfinningens exploatering; att det med säkerhet kan antagas, att det skall vara endast i ytterst sällsynta undantagsfall som det skall visa sig omöjligt för den, vilken gjort en uppfinning, värd patentskydd, att kunna uppbringa den summa, varom är fråga; att man icke kan få någon klarhet uti, huruvida det skall vara ett intyg av offentlig myndighet att vederbörande är så i brist på medel, att han överhuvud taget icke kan ävägbringa det lilla belopp, som det gäller, eller det skall vara ett allmänt hållet intyg om medellöshet av någon myndighet eller person i tjänstställning, i vilket senare fall svårigheterna också bliva högst avsevärda och det hela kommer att bli ett svårhanterbart förfaringssätt, samt slutligen och framför allt — och det är min viktigaste synpunkt i detta fall — att avgiftsfriheten huvudsakligen komme att tillgodonjutas för de mindervärdiga ansökningsarna, varmed man skulle motverka ett av syftena med ansökningsavgiften, nämligen att verka återhållande i fråga om sökandet av patent å rena obetydligheter eller absurditeter.

Nu veta alla, att det finns ett livligt intresse i detta land för uppfinnarverk-

Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

samhet, och om man ser på vårt patent- och registreringsverks arbete finner man en balans på tusentals mål, som verket har att handlägga och som i stor omfattning gälla uppfinningar, vilka äro praktiskt taget dödfödda från början, men vilkas handläggning kostar mycket arbete inom verket, och som gjort, att verkets arbetskraft tid efter annan måst betydligt förstärkas. Att bibehålla denna anspråkslösa avgift, som det här gäller, förefaller mig vara en helt naturlig liten spärr emot rena okynnesansökningar och framställningar, som basera sig på vederbörandes kompletta oförmåga att bedöma sina egna uppfinningars betydelse. Att här införa ett prövningsystem skulle än ytterliga öka verkets arbetsböda. Verket självt har visserligen genom sin s. k. besvärssavdelning icke direkt motsatt sig en riksdagsskrivelse i ämnet, men det framgår av besvärssavdelningens uttalande, liksom överhuvud taget av allt vad som förekommit i detta ärende, att hela frågan är av icke bara underordnad eller praktiskt taget ingen betydelse utan även att, om man skulle komma in på dessa linjer, det skulle vara till skada för det ämbetsverk det gäller och dessutom till skada för de uppfinningar, som hava något framtidsdugligt uti sig. Slutligen har statsverket som bekant i särskild ordning anslagit ganska avsevärda medel för att hjälpa de svenska uppfinnarna. Det är åtskilliga tusen kronor, som för detta ändamål ställts till disposition för bistånd till dem vid uppfinningarnas utarbetande, och vid sådant förhållande förefaller det mig både strida mot god administrativ ordning och ej heller hava, som jag nyss sagt, någon praktisk betydelse att skriva och begära en utredning i detta ärende.

Jag hemställer, herr talman — då jag dessutom anser, att de återopade erfarenheterna från Danmark snarare tala emot än för en utredning av detta slag — om avslag å föreliggande hemställan om en utredningssskrivelse.

I detta anförande instämde herr *Nylander*.

Herr Åkerman: Lagutskottets majoritet har ansett, att vi borde tillmötesgå denna motion, då det inte begäres mera än en utredning och man hoppas, att det därigenom skall komma i dagen några erfarenheter, som göra, att saken ställer sig något annorlunda än den gång, då patentlagstiftningskommittén avgav sitt avstyrkande utlåtande. Det är nu 15—16 år sedan dess. Mycket har ju ändrats från den tiden, och bland annat ha även dessa avgifter ändrats. De uppgå inte längre till några tiotal kronor, utan till hundra kronor tillsammans, och det är i alla fall en slant, som kan ha betydelse för en fattig uppfinnare.

Det kan väl inte bli så svåra följder av ett bifall till detta förslag som den föregående ärade talaren har påpekat för oss här, då flera andra länder, som i detta avseende äro före oss — om det nu kan kallas för att vara före — ju prövat saken. Hur det är exempelvis i Danmark, där saken är prövad, känner man inte mycket till, och patent- och registreringsverket, som hörts om motionen, har påpekat, att det kan vara intressant att få veta, hur frågan ställer sig i andra länder, särskilt Danmark. Jag tycker inte, att patent- och registreringsverket skulle ha skrivit så, om inte ifrågavarande förhållanden i dessa länder kunnat vara av något intresse för oss. Men det är alldeles riktigt, att allting kan missbrukas, som herr Wohlin nämnde, och det är möjligt, att denna avgiftsbefrielse kan leda till att det blir en del misslyckade patentansökningar, som komma att vålla besvär till rakt ingen nytta.

Jag vill emellertid erinra om att det nu finns något som kallas för uppfinnarekontoret, och det är inte otänkbart, att den blivande utredningen kan ge vid handen, att man på något sätt skulle kunna begagna sig av detta upp-

Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

finnarekontor för att få de intyg klarlagda, som behövas för att kunna bevilja de eftergifter, som det här är fråga om.

Allt som allt har utskottet inte velat ställa sig helt avvisande, utan tyckt, att man ju kunde tillmötesgå motionärerna med att gå med på en utredning, som själva patent- och registreringsverket inte har velat sätta sig emot, utan tvärtom ansett sig kunna vara med om.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekströmer: Herr talman! Jag ber om överseende att jag tar kammarens uppmärksamhet i anspråk några ögonblick i denna ganska obetydliga fråga. Men eftersom jag från det praktiska livet känner litet till de förhållanden, som det här rör sig om, och såsom representant för näringslivet, anser jag mig böra säga några ord i frågan.

Det märkvärdigaste med denna motion synes mig vara, att motionären för att motivera sin framställning måste gräva upp ett dokument som är bortåt femtio år gammalt. Han åberopar nämligen en skrivelse, som i början på 1890-talet avgavs av ingen mer och ingen mindre än vår berömda polarflygare Andréé. Jag betvivlar ingalunda, att de förhållanden, som då rådde, överensstämde med skrivelsens innehåll, men vi veta ju alla, att tiderna ha förändrat sig litet och till och med rätt mycket på de sista femtio åren, och jag måste avgjort bestrida, att förhållandena äro likadana nu som de voro då.

Om vi gå till Andréés skrivelse, finna vi, att han i sådana där litet sentimentala ordalag, som dåtidens samhällsförbättrare gärna använde, talar om den fattiga arbetaren, som i brist på pengar till patentavgifter hindras att med tro och kraft fullfölja sin idé och därför förlamas i sin lust att göra uppfinningar. Det är möjligt, att det var så på den tiden, men, mina herrar, jag undrar, om det är någon, som tror, att det finns en enda arbetare här i Sveriges land, som inte utan några större svårigheter skulle kunna driva upp femtio kronor för att skydda ett patent, som han tror på, helst som han, såsom herr Wohlin också nämnde, ju kan få hjälp av det statsunderstödda patentkontoret. Och sedan han väl fått sitt patent skyddat, kan han visa det för vem som helst, utbjuda det till vem som helst och få pengar på det till fortsatta avgifter eller, om han vill, sälja det.

I den där gamla skrivelsen talas det också om risken för att patenträtten blir honom fråntagen, men jag får säga, att den där illistige och elake fabrikschefen, som lurar från den fattige och trohjärtade men snillrike arbetaren hans livs idé, den förekommer väl mest i filmen eller i enklare söndagsskoleberättelser — i verkligheten finns han nog inte. Min bestämda övertygelse är, att ej en enda uppfinning av värde går förlorad genom att denna avgift finnes.

Icke desto mindre skulle jag naturligtvis inte ha någonting emot att den borttoges, om det inte vore för en annan sak, som också herr Wohlin berörde, och det är, att man skulle släppa loss dessa, jag kan säga tusentals, okynnesuppfinnare och sådana där misskända genin, som det finns så förfärligt gott om här i landet. Jag har själv varit utsatt för sådana där förslag. En person kom till mig och bjöd ut en mycket sinnrik apparat, som ovillkorligen garanterade, att några flygolyckor inte längre skulle förekomma. Och man kan få förslag på underliga knappar och allt möjligt annat, för att inte tala om alla de projekt, som förekomma inom ens egen bransch.

Jag tror, som sagt, att näringslivet icke på något sätt skulle vinna genom att alla dessa »uppfinningar» skulle släppas loss, utan tvärtom tror jag, att det vore lyckligast för dem att få förbli i sin obemärkthet.

Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

Beträffande Danmark, där man har genomfört denna lindring i patentavgifterna, är nog förhållandet inte detsamma som här. Danskarna äro nämligen inte så roade av uppfinningar. Här i Sverige äro vi ju kända för att nästan varenda människa skall syssla med dylikt, och jag är orolig för, att om denna avgift kommer bort, blir det en sådan flod av patentanspökningar, att patentverkets vackra och välproportionerade hus kanske skulle få byggas på med både en och två våningar för att man skulle få rum med all extra behöfvlig personal, vars tid kommer att upptagas med det ofruktbara arbetet att avliva sådana här för näringslivet obehövliga snillefoster.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Klefbeck: Den siste ärade talaren gav mig en viss kritik. Han kallade mig och kamraterna i utskottet för sentimentala samhällsförbättrare, och det kan väl hända, att jag alldeles särskilt får taga det åt mig, men jag anser det inte vara så förfärligt förklenande — detta endast sagt i förbigående.

Jag tror, att de båda opponenterna genom att driva sin sak så intensivt hava skjutit över målet och att de i själva verket hava bevisat mera än vad de egentligen kunna stå för.

Vad först beträffar farhågorna för att, om det här förslaget skulle gå igenom, alla möjliga mindervärdiga ansökningar skulle komma in rörande rena absurditeter, eller, som herr Ekströmer sade, att en mängd misslyckade genin skulle släppas loss, så förstår jag inte, hur de goda reservanterna kunna föra ett sådant resonemang. Vi ha tvärtom inom utskottet försökt förebygga en sådan utveckling. Vi ha nämligen alldeles bestämt sagt ifrån, att vi vilja, att man vid en utredning alldeles särskilt skall försöka skapa så vitt möjligt betryggande garantier mot en dylik följd av lättnaderna i avgiftsskyldigheten, och vi ha dessutom, såsom utskottets ordförande framhöll, räknat med att vi av uppfinnarekontoret i fortsättningen skulle få förmånen av åtskilligt värdefullt bistånd. Detta kontor arbetar ju både för att försöka förvärg eventuella uppfinnare att avstå från att driva mindervärdiga experiment och för att i stället tekniskt hjälpa fram sådana uppfinnare, som komma med något verkligt gott uppslag. Och det vore väl meningen, att detta uppfinnarekontor i fortsättningen skulle, som jag sade, stå till tjänst för uppfinnare, så att en sådan utveckling, som man här befarar, inte skall komma till stånd.

Vad sedan beträffar svårigheterna för en fattig uppfinnare att kunna exploatera sin uppfinning, hava de båda reservanterna bestritt, att en sådan person skulle kunna löpa den risken att inte kunna föra fram sitt projekt. Jag vill då till att börja med påpeka, att de ifrågavarande avgifterna numera inte äro så små. Det utgår först en ansökningsavgift på 50 kronor och sedan en utfärdsavgift av 50 kronor, vartill kommer stämpelavgift på patentbrevet. Jag vågar inte vara lika säker som reservanterna och säga, att det inte kommer att visa sig i något enda fall, att en person, som har en betydelsefull idé, inte skall kunna exploatera denna. Jag tror visst, att det kan vara riktigt, om det är en person, som har den förmånen att arbeta hos en framsynt industriidkare, vilken både är angelägen om att hans industri skall gå framåt och som även vill stödja de honom underlydande, som hålla på med att experimentera. Men det finns ju tydligtvis även uppfinnare, som leva under andra förhållanden, som inte åtnjuta dessa förmåner och som kanske både en och annan gång skulle befinna sig i den ställningen, att det inte bleve möjligt för dem att föra igenom sina förslag. Inom utskottet ha vi haft en stark känsla av att, när själva patent- och registreringsverket, som har hand

Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

om dessa saker, inte har något att erinra emot en sådan utredning som här föreslås, vi inte borde resa motstånd emot förslaget, utan i stället, i den mån vi kunna, hjälpa dem, som vilja komma fram.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Velander: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren har jag det intrycket, att reservanterna gjort sig skyldiga till, jag vågar nästan säga, överdrifter i sin argumentering till förmån för den uppfattning, de här företråda. Jag tycker, att det är något vågat att bestämt uttala, att det inte gives en enda uppfinning, som går förlorad på grund av svårigheter att erlægga patentavgifter, och jag vill inte underskriva, vad den ene av reservanterna här uttalade, nämligen det att, om man ginge in för någon sorts avgiftsbefrielse, skulle resultatet bli, att patent- och registreringsverket hade att bygga på en à två våningar för att kunna härbärgera de omotiverade patentansökningar, som då skulle strömma in.

Herr Wohlin's skäl emot bifall till denna motion var dels, såvitt jag förstod honom rätt, att det skulle bli så utomordentligt svårt att pröva, huruvida för visst fall sådan medellöshet förelåge, att sökanden borde befrias från avgifter, och dels att patentverket vore så arbetsbelastat, att av sådan anledning den prövningen inte borde åläggas detsamma. Det är ju dock rätt underligt, att patentverket, som anmodats att yttra sig i ärendet och genom sin besvärssavdelning avgivit sådant yttrande, inte på något sätt antyder, att enligt dess uppfattning några dylika skäl emot motionen skulle föreligga. Detta besvärssavdelningens yttrande är för övrigt inte stympat i utskottsutlåtandet utan i sin helhet där återgivet.

Herr Wohlin föll sedan tillbaka på patentlagstiftningskommittén, som så sent som år 1919 avgivit sitt utlåtande, och försäkrade, att de skäl, som patentlagstiftningskommittén då anförde emot viss befrielse från erläggande av patentavgifter, allt fortfarande gällde. Ja, det är möjligt, att de skälen allt fortfarande gälla, men det förhåller sig dock så, att kommittén noga övervägde, huruvida inte sådan avgiftsbefrielse, som här ifrågasättes, verkligen kunde medgivas.

Sedan är det en annan sak, som i debatten inte omnämnts, och det är, att medan de avgifter, som motionen tagit sikte på, belöpa sig till 110 kronor, understundom 135 kronor, motsvarande avgifter vid den tidpunkt, då patentlagstiftningskommittén avgav sitt utlåtande, utgjorde allenast 20 kronor. Följaktligen kan det nu föreligga andra utgångspunkter för en omprövning av detta spörsmål, och detta alldeles oavsett den omständigheten att patentlagstiftningskommittén föreslog viss höjning av dessa sistnämnda avgifter.

Jag vill också påpeka, att utskottet vid sitt ställningstagande varit synnerligen försiktigt. Utskottet säger inte, att en sådan avgiftsbefrielse, varom här talas, *skall* komma i fråga, utan utskottet säger, att det bör undersökas, huruvida och i vilken utsträckning mindre bemedlade uppfinnare må befrias från erläggande av dessa avgifter. Det förefaller, som om det skulle vara utomordentligt goda skäl för en så försiktig framstöt i anledning av den föreliggande motionen.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att stödja det yrkande, som framställts av herrar Åkerman och Klefbeck.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt

Ang. befrielse från patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Wohlin* och *Ekströmer* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ekströmer* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 43.

Därjämte hade 9 ledamöter förklarat, att de avstode från att rösta.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 246, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 247, angående återuppförande av brunnen byggnad vid Rosersbergs slott m. m.

Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet.

I två likalydande, till lagutskott hänvisade motioner, nr 89 i första kammaren av herr *Gustaf Björkman* och nr 351 i andra kammaren av herr *Larsson* m. fl., vilka motioner behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta, att 15 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skulle erhålla följande ändrade lydelse:

2. Till kostnaden för avlöning av befattningshavare vid polisväsendet, vilken anställts för landstingsområde, så ock till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmåles, innehar eller uppehåller ordinarie eller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med hälften. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till landstings eller dylikt polisdistrikts kostnad för familjeunderstöd och begravningshjälp samt för sjukvård, som må tillkomma för landstingsområdet eller i polisdistriktet anställd befattningshavare vid skada, som i tjänsten åsamkats honom.

'Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående möjligheten att ävägbringa likställighet i fråga om statsbidraget till avlöningen av befattningshavarna i sådana polisdistrikt, som avsåges i 1 § 1 mom. tredje stycket av lagen om polisväsendet i riket, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Ekströmer*, *Olsson* i *Mellerud* och *Johnsson* i *Kalmar* på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Ekströmer**: Jag är litet förlägen, herr talman, över att i dag behöva omedelbart yttra mig en gång till, i synnerhet som jag här på förstakammar- sidan i utskottet blivit ensam reservant, men det kan inte hjälpas: jag har inte kunnat låta övertyga mig av vare sig motionärernas eller utskottets motivering. Tvärtom anser jag, att ett bifall till denna motion skulle innebära ett steg bakåt i den utveckling, som statsmakterna tydligt uttalat såsom önskvärd, och jag skulle tänka mig, att de, som ha att göra med ordningsväsendet här i landet, i allo dela min uppfattning.

När 1925 års polislag genomfördes, skedde detta bl. a. för att råda bot på de gammalmodiga polisförhållanden, som rådde på landsbygden och som ej alls motsvarade vad den allt livligare samfärdseln ute i bygderna krävde. De där gamla fjärdingsmännen, som bara hade detta uppdrag som en bisyssla, fyllde inte alls de krav, som man med skäl kunde ställa på landsbygdens polismän, utan det ansågs, att det skulle behövas kvalificerat folk, som helt och hållet bleve sysselsatta med sin tjänst. Men dessa nya fjärdingsmän blevo givetvis litet dyrare, och därför ansåg man, för att inte kommunerna och polisdistrikten skulle allt för hårt betungas, att statsbidraget till deras avlöning skulle höjas till 50 procent, under det de kommuner och polisdistrikt, som ville ha kvar den gamla ordningen med de gamla hemvävda fjärdingsmännen, skulle få ha kvar sina 20 procent. Detta synes mig vara mycket klokt. De moderna kommunerna fingo hjälp till sitt moderniseringsarbete, under det de mera gammalmodiga fingo ha det som de hade det förut.

Nu vilja emellertid motionärerna, att denna åtskillnad i fråga om statsbidraget skall utjämnas och att alltså även ett polisdistrikt, som har kvar sina gamla fjärdingsmän, skall få 50 procent i statsbidrag. Detta motiveras egentligen med att poliskostnaderna för de mindre kommunerna enligt de nya bestämmelserna skulle bli allt för betungande och att svårigheter skulle uppstå särskilt i glest bebyggda trakter. Men lagen ger anvisning om att mindre kommuner kunna slå sig ihop med varandra eller att mindre kommuner kunna slå sig ihop med en större kommun och därigenom minska sina kostnader, och detta har efter vad jag vet i många fall skett. Jag tror, att det endast i undantagsfall förekommer, att denna reform inte låter sig genomföras, och man kan ju inte rätta lagstiftningen efter undantagsfallen. Beträffande svårigheterna i de glest bebyggda delarna av landet föreställer jag mig, att då det finns någonting som heter bilar och motorcyklar, skulle polisdistrikten säkerligen med användande av dessa transportmedel utan olägenhet kunna göras ganska stora.

Utskottet, som, märkvärdigt nog, tillstyrkt denna motion, säger i sin motivering, att utvecklingen i stort sett redan torde vara avslutad. Ja, det var meningen, att det skulle vara färdigt 1932, och utskottet säger, att så nog har skett. Men det framgår av handlingarna, att detta inte är fullt riktigt, ty

Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl. (Forts.) sedan 1932 ha icke mindre än 30 nya polisdistrikt inrättats, och för varje år, allt eftersom de gamla fjärdingsmännen av en eller annan anledning avgå, börja säkerligen de flesta kommuner fundera på om det inte är skäl att ersätta de gamla fjärdingsmännen med mera skolade krafter. Behovet av sådana krafter har minsann ingalunda minskats sedan 1925, då polislagen infördes, utan snarare ökats. Vi behöva blott tänka på den omfattning, biltrafiken nått, och det sades i en av de motioner, som vi tidigare haft under behandling i utskottet, att den olaga sprithanteringens breder ut sig mer och mer i landet, så nog behövs det duktiga polismän.

Nu säger också utskottet, att länsstyrelserna icke sakna möjlighet att åstadkomma förbättrad organisation av polisväsendet ute i bygderna, men jag tror, att den möjligheten för närvarande är ganska teoretisk, därför att länsstyrelsen icke har någon rättighet att ingripa i denna sak, om det icke föreligger »uppenbara» missförhållanden, och detta torde vara synnerligen svårt för en länsstyrelse att konstatera. Det blir med nuvarande bestämmelser praktiskt taget alltid så, att kommunerna själva få bestämma, hur de vilja ha det.

Vidare säga motionärerna, att den ifrågavarande skillnaden i statsbidrag i allt vidare kretsar väckt ett berättigat missnöje, och därmed komma vi in på den ekonomiska sidan av denna sak. Då är det ju skäl att först se till vad detta skulle innebära för kostnader för en kommun. Med de avlöningsförmåner, som nu i regel utgå till dessa gamla fjärdingsmän, tror jag det skulle för en mindre kommun röra sig om någonting mellan 100 och 250 kronor. Jag tycker ej att det är så förfärligt farligt ens för en liten kommun, om den får betala kanske 100 kronor mer eller mindre, och jag undrar, om inte det där missnöjet, som skulle vara så allmänt utbrett, är litet uppkonstruerat. Det är väl egentligen på sin höjd en eller annan gammal kommunalordförande, som är avundsjuk på sina mera företagsamma och tidsenliga kolleger i grannsocknarna, än något verkligt allvarligt missnöje.

Om alltså detta, som jag sagt, för kommunerna icke skulle betyda någonting, betyder det i alla fall för staten en direkt utgift på 200,000 kronor, och jag är icke så fördärvad ännu, att jag ej tycker, att den summan är ganska stor, i synnerhet om den, som här, skulle användas till rakt ingen nytta, ja än värre, till och med skulle, som jag sade i början, motverka den utveckling, som statsmakterna, både regering och riksdag, uttalat såsom önskvärd. För resten är jag ej riktigt säker på att det stannar vid denna summa, ty de ordinarie polismännen ha dessutom pension och andra förmåner, och jag skulle gissa, att det icke dröjer länge, om man nu ger detta högre statsbidrag till de extra fjärdingsmännen, förrän de också vilja ha pension och sjukvård, och det dröjer kanske ej heller länge, förrän det kommer att sägas, att det är ovärdigt staten att tillåta, att människor bli så illa avlönade som dessa extra fjärdingsmän. Kanske vi här få en sådan där ny samhällsgrupp, som staten anser sig småningom kunna behöva hjälpa.

Denna höjning är alltså icke till någon nytta för kommunerna, den motverkar moderniseringen av vår ordningsmakt på landet, och den skulle för staten betyda en högst avsevärd utgift.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Åkerman: Herr talman! Den föregående ärade talaren började sitt anförande med något som liknade en ursäkt, ett beklagande av att han återigen tog till orda i dag omedelbart efter avgörandet av ett ärende, där han också deltagit i debatten. Som kanske herrarna ha observerat, är det herr Ekströmers jungfrutal, som hållits i dag, och det må ju tillåtas en gammal kamrat till honom att lyckönska honom till hans framgångar — jag menar inte i fråga om

Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl. (Forts.)
resultatet, men i fråga om det sätt, varpå han uppträder, ty vi ha nog alla med glädje lyssnat till hans behagliga stämma och den utmärkta metod, med vilken han utför vad han tänker. Men å andra sidan vill jag, fortfarande åberopande min höga ålder, ge honom ett litet välvilligt råd, och det är att akta sig för att låta den värme, som lätt genomströmmar en särskilt i ungdomsåren, när man talar, förleda till överdrifter, och det få vi kanske nu utan att vilja vara ovänliga mot herr Ekströmer säga, att han både under föregående ärende och även nu gjorde sig skyldig till åtskilliga — lindrigt sagt — överdrifter. Men med vanan kommer herr Ekströmer nog småningom att arbeta bort detta och finna, att man vinner mera på att låta bli att, som man säger, måla fan på väggen. Detta tjänar rakt ingenting till i vårt parlament. Här är ingen som låter skrämma sig, utan man har reda på vad det är fråga om, och särskilt när det gäller det här ärendet, får jag säga, att det kan väl varenda man från landet förstå, att här har herr Ekströmer målat ännu något starkare än han gjorde i det förra ärendet, ty det är inte alls på det sätt, som herr Ekströmer ville göra gällande. Hela saken ligger så till, att såvitt vi kunna tro behövs inte längre detta medel, som man ansåg sig lämna i befallningshavandenas händer, då proportionstalen infördes. Man har ju inga faktiska bevis, men såvitt man kan finna är det nog utpumpat: man har gjort de sammanslagningar av kommuner, som man räknat på, och mycket längre kan man inte komma. Något litet står väl att vinna ännu, men enligt uppgifter, som jag fått från ett håll, som jag måste tillerkänna litet mera erfarenhet än den herr Ekströmer sitter inne med, tror jag nog att man kan säga, att på de sista åren inte mer än ett trettiotal kommuner kunnat kapas in i det nät, man spänt ut för att på detta sätt förbättra polisväsendet. Jag tror därför, att den här saken betydligt överdrivits från herr Ekströmers sida.

Herr Ekströmer talar om de 200,000 kronor, som en reform i den riktning, utskottet pekat på, skulle kosta — ja, vi ha inte pekat så bestämt, vi ha bara sagt, att principiellt borde man kunna göra så och så. Herr Ekströmer sade, att han är inte så fördärvad ännu, att han inte har respekt för 200,000 kronor. Ja, det finns ingen här, som vill jäva, att 200,000 kronor är pengar, men det beror också på vad man får för pengarna. Vad jag tycker är av mycket stor vikt här, är att om man nu bifaller detta blygsamma skrivelseförslag, som utskottet framställt, bestämmer man sig äntligen för att taga bort detta tvistefrö, denna bittra punkt, som har legat och grott i landskommunernas hjärtan. Det har väckt förargelse och ledsnad, att det varit så olika ställt. Nu vill man taga bort denna olikhet, och det tycker jag sannerligen kan vara värt 200,000, i synnerhet som jag, i motsats mot herr Ekströmer, tror, att man så långt ifrån därigenom försämrar polisväsendet på landet, att man i stället förbättrar det. Ty det är väl alldeles klart, att om kommunerna få denna fördel, som nu erbjudes dem, så komma de att låta smulorna falla till de fattiga fjärdingsmännen och inte stoppa pengarna i sin egen ficka. Det är väl alldeles klart, att kommunerna komma att göra så, och därigenom blir polisväsendet förbättrat, men att det skulle bli förbättrat genom att en massa gamla fjärdingsmän gå kvar, det förstår jag inte.

Här vore åtskilligt mer att säga, men jag antar, att det kommer upp flera personer ifrån landsbygden, som ha ett ord att säga i denna fråga, och jag skall därför inte uppehålla kammaren längre, utan vill blygsamt och vördsamt hemställa om bifall till vårt skrivelseförslag även i detta ärende.

Herr Björkman, Gustaf: Herr talman! Då jag dristat mig att rikta kammarens uppmärksamhet på denna fråga, har det skett i övertygelsen om den uppenbara orättvisa gent emot de mindre kommunerna, vari nuvarande för-

Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl. (Forts.)
fattningsbestämmelser utmyнна beträffande tilldelning av statsbidrag till vissa befattningshavare inom polisväsendet på landsbygden. Enligt lagen av den 6 juni 1925 tillerkännas kommuner av sådan storleksordning, att arbetsuppgifterna för fjärdingsmannabestyret helt sysselsätter en person, 50 procent i statsbidrag till dennes avlöning m. m., varemot de mindre kommunerna, där fjärdingsmannarbetet icke helt sysselsätter en man, endast erhålla 20 procent i statsbidrag till avlöning åt denne.

Vid de tidigare tillfällen, då denna fråga varit föremål för utredningar, har framhållits, liksom nu av reservanterna, att statsmakterna med denna olika tilldelning av statsbidrag syftade till att förmå de mindre kommunerna till samgående om gemensam fjärdingsman för att ernå det högre statsbidraget samt för att därigenom bringa bättre reda i polisorganisationen på landsbygden. Under de år, som nu förrunnit sedan den nya polislagens ikraftträdande, ha säkert även kommunerna utnyttjat denna möjlighet i så stor utsträckning som överhuvud taget är möjligt, och de mindre kommuner, som nu på grund av geografiska förhållanden eller andra omständigheter återstå och sakna möjlighet till sammanförande, komma sannolikt för framtiden att i mycket stor utsträckning tvingas behålla sina fjärdingsmannabefattningar såsom icke ordinarie. Under sådana förhållanden anser jag, att det bör vara riksdagen angeläget se till, att de små och svagare kommunerna icke försättas i ett sämre läge än de större och mera bärkraftiga. Det förhåller sig nämligen så, att de små kommunerna som regel äro de mest skattetyngda. Jag skall icke vidare gå in på detaljerna i detta ärende, utan hänvisar jag till den i motionen förebragta utredningen samt till utskottets omfattande och utförliga yttrande. Med tillfredsställelse vill jag dock konstatera, att första lagutskottets majoritet funnit skäl föreligga för skrivelse till Kungl. Maj:t om frågans utredning.

Reservanterna ha inom utskottet liksom reservanten här i kammaren som huvudmotiv för reservationen framhållit den synpunkt, vilken jag tidigare har berört, nämligen önskvärdheten av att två eller flera kommuner sammanfördes till ett polisdistrikt och sökt hävda, att denna möjlighet inte ännu till fullo skulle vara utnyttjad. Jag vill icke helt förneka, att på lång sikt möjligen något kan göras på detta område, men i stort sett måste man nog medge, att denna möjlighet nu är utnyttjad. Det kan därför inte vara rättvist att låta alla de många kommuner, som sakna möjligheten till ett sammanförande, vänta i decennier på rättelse av ett missförhållande, som under en följd av år varit rådande och förorsakat dem utgifter, som staten rätteligen bort bestrida.

Vidare anse reservanterna de ordinarie befattningshavarnas högre kompetens motivera ett större statsbidrag till dessa befattningar. Jag vill inte bestrida, att det finnes enstaka fjärdingsmän, som genomgått poliskurs och därigenom förskaffat sig bättre kompetens, men fjärdingsmännen i allmänhet äro dock rekryterade bland de för uppdraget lämpligaste inom kommunerna, och detta gäller såväl ordinarie som extra befattningshavare, varför man kan utgå ifrån att de som regel inneha samma kompetens.

Vad slutligen reservanterna anfört beträffande frågans beroende av kommunalskatteberedningens arbete, vill jag, i likhet med vad utskottet har anfört, framhålla, att denna utjämning icke bör göras beroende av den utredning om samhällsuppgifternas fördelning emellan staten och primärkommunerna, som eventuellt kan komma att upptagas av kommunalskatteberedningen.

Till sist bör man även komma ihåg, att fjärdingsmännens arbetsuppgifter i mycket större omfattning är ett statens intresse än ett kommunernas, vilket även detta på ett mycket kraftigt sätt framhäver skyldigheten för staten att delta i kostnaderna på ett effektivare sätt än vad som nu är fallet, särskilt beträffande de mindre kommuner, varom här är fråga. Vid reglering av ut-

Ang. grunderna för statsbidrag till avlöning av fjärdingsmän m. fl. (Forts.)
gifter ha myndigheterna strävat till en utjämning av skattebördorna de olika kommunerna emellan. Det här föreliggande fallet är en skarp kontrast härtill, och ett bifall till reservationen skulle icke befrämja den sunda och eftersträ-
vade princip, jag här antytt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 15 §, 27 kap. 11 och 15 §§ samt 30 kap. 45 § rättegångsbalken m. m.; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 245—247.

Herr **Bagge**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Få dagar, innan folkförbundsrådet i augusti månad förlidet år sammanträdde till extra session för att behandla den italiensk-abessinska konflikten, höll hans excellens utrikesministern ett anförande, vars slutord lödo: »Vi stå inför frågan, om folkförbundet är fullt funktionsdugligt som organ för staternas kollektiva samverkan i fredens och den nationella frihetens tjänst. Det är inget svenskt intresse att hasta med folkförbundets dödsdom. Det är ett svenskt intresse, att dess auktoritet bevaras. Vi kunna emellertid icke underlåta att värdera det efter vad det gör eller underlåter och att anpassa vår egen politik efter realiteten, vare sig denna uppfyller förhoppningarna eller bekräftar farhågorna.»

*Interpellation
ang. Sveriges
ställning till
Nationernas
förbund.*

Den oro inför då stundande avgöranden, vilken hans excellens utrikesministern gav uttryck åt genom detta uttalande, delades förvisso av vida kretsar av vårt folk.

Höstens långvariga sanktionsförhandlingar ledde emellertid till positiva resultat. De beslut, som därvid av ett femtio-tal förbundsmedlemmar fattades, inneburo helt visst samt betraktades jämväl av en i stort sett enhetlig svensk opinion såsom ett betydelsefullt om ock något senkommet steg i paktens anda.

Här skall icke redogöras för de senare tilldragelser, vilka utmynnat i den resolution i krigsfrågan, vilken den 20 innevarande månad fattats av förbundsrådet. Enligt tillgängliga referat heter det däri bland annat: »Rådet beklagar, att det av informationer, som det av tretton-mannautskottets ordförande och generalsekreteraren inhämtat, framgår, att tretton-mannautskottets förlikningsförsök icke lett till målet. Rådet beklagar, att under dessa omständigheter fientligheternas inställande icke kunnat åstadkommas och att kriget fortsätter under förhållanden, om vilka fastslagits, att de äro stridande mot förbundsakten och som konsekvens medföra uppfyllandet av de förpliktelser, som i detta fall av förbundsakten stadgas för medlemsstaterna.

Interpellation ang. Sveriges ställning till Nationernas förbund. (Forts.)

Rådet riktar ännu en gång en högtidlig vädjan till Italien, att det under nuvarande omständigheter, vilka kräva samarbete mellan alla nationer, vid lösandet av sin konflikt med Abessinien låter den anda råda, som folkförbundet kan vänta av en av sina grundare och en permanent rådsmedlem.»

Situationen är nu den, att det angreppskrig, som av Nationernas förbund praktiskt taget enhälligt förklarats stå i strid mot angriparens förbundsensliga förpliktelser, fortgår med oförminskad styrka och den angripna staten hotas med förintelse. Förhoppningen, att Nationernas förbund i uppenbara fall av rättskränkning skulle kunna skydda den angripne, har svikits. Så vitt man kan döma av den hittills skedda händelseutvecklingen, har den av samtliga medlemmar av Nationernas förbund antagna rättsordningen visat sig kraftlös, när politiska intressen av en viss storleksordning yppat sig, medan å andra sidan medlemskapets risker skarpt tråda i förgrunden. Särskilt beaktansvärda för oss äro de faror, för vilka vårt land på grund av sitt medlemskap kan utsättas i vissa fall av militära konflikter i vår närhet. Den neutralitetspolitik, som vårt folk önskar iakttaga, är i verkligheten i hög grad försvärad. Stridsmedlens utveckling under stormakternas pågående upprustning har också ökat vår risk att indragas i krigiska konflikter, därvid vissa bestämmelser i förbundsakten kunna tänkas bli åberopade.

Följden av detta läge är, att även åtskilliga bland dem, som tidigare räknat sig till folkförbundets anhängare, numera ifrågasätta, huruvida tillräckliga betingelser för förbundets fortsatta verksamhet såsom organ för »främjande av samarbetet mellan nationerna samt tryggande åt dem av fred och säkerhet» äro förhanden. Emellertid synes det uppenbart, att förbundets sprängning eller ett mer eller mindre isolerat svenskt utträde ur förbundet ingalunda få betraktas såsom enda alternativ i en kommande diskussion av denna fråga. En vägledande synpunkt bör fasthållas vara, att om det verkliga läget öppet fastslås, nu omedelbart, innan den senaste tidens erfarenheter begynt att förblekna, så kan detta tvärtom tänkas bli ett verkligt stöd för de krafter inom Nationernas förbund, vilka icke upphört att sträva efter en på rättvisa och billighet grundad mellanfolklig ordning.

Därvid kan det befinnas ofrånkomligt, att Nationernas förbund, om det fortfarande skall kunna äga bestånd, måste bringa sin verksamhet i större överensstämmelse med de krav, som betingas av givna förhållanden, även om detta skulle i vissa hänseenden synas innebära en inskränkning av förbundets uppgifter och befogenheter. En reform i antydd riktning skulle snarare innebära ett stärkande än ett försvagande av de rätts- och fredsvärdande krafterna i världen, enär erfarenheten nogsamt visar, att bristen på överensstämmelse mellan å ena sidan högtidliga proklamationer och formella förpliktelser samt å andra sidan de nakna realiteterna ofta skapat en atmosfär eller en situation, där helt andra intressen än rättens och fredens kunnat göra sig gällande.

Jag vet väl, att tiden av flera skäl kanske för ögonblicket knappast är inne för en aktion från Sveriges sida beträffande Nationernas förbunds konstitution och vårt lands förhållande till förbundet, detta i synnerhet som etablerandet av ett i sig önskvärt samarbete med andra stater, vilkas intressen i dessa frågor sammanfalla med våra, kräver åtskillig tid. Men jag vet också, att man inom vida kretsar av Sveriges folk med oro frågar sig, vilken ställning vårt land skall intaga till dessa ytterst betydelsefulla problem och vilka planer regeringen hyser härutinnan.

Under hänvisning till det nu anförda får jag, herr talman, anhålla om denna kammars tillstånd att till hans excellens utrikesministern framställa följande fråga:

Interpellation ang. Sveriges ställning till Nationernas förbund. (Forts.)

Är eders excellens i tillfälle att giva kammaren något meddelande angående regeringens uppfattning beträffande den ställning, vilken Sverige bör intaga till Nationernas förbund efter vad som på senaste tid förekommit?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckta motioner om utredning rörande den kommunala självstyrelsen i hela dess vidd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens hantverkslånefond m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 80, i anledning av väckta motioner om anslag till förstärkning av avkastningen av understödsfonden för Rysslandssvenskar;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till universitetsstatistik;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Chalmers tekniska institut m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 84, i anledning av väckta motioner angående omprövning av pensionsförsäkringsfondens medelräntenivå och nedbringande av räntan å redan beviljade lån ur fonden;

nr 85, i anledning av väckta motioner om anslag till småindustriens centralförbund;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 87, i anledning av väckt motion angående expensanslag och semesterbidrag till poststationsföreståndare;

nr 88, i anledning av väckta motioner om järnvägsanläggning i Pite älvdal;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss omläggning av automobilbesiktningsväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till statspolisorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankutskottets memorial nr 43, angående avskrivning av viss osäker fordran vid riksbankens avdelningskontor i Malmö; samt

andra lagutskottets memorial nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 23 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.13 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att häradshövding *Assar Åkerman* på grund av influensa är under 14 dagar förhindrad att delta i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 26 april 1936.

H. C. Jacobæus.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, angående vissa anslag för budgetåret 1936/1937 under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till täckande av brister å marinens förskotts- m. fl. konton;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för översten och sekundchefen för Livregementet till häst greve W. A. Douglas och kaptenen vid kustartilleriet H. H. Victorin från viss betalningsskyldighet; samt

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för kronans räkning av Näs kraftstation med tillhörande mark och vattenrätt i Dalälven m. m.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavaren av »Mimi Althainz professur i radioterapi» vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 188, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till kommuner för pensioner av vissa fjärdingsmän;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 190, i anledning av väckt motion om viss ändring i tjänstepensionsreglementet för arbetare; samt

nr 201, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 191, i anledning av väckta motioner om bemyndigande för Kungl. Maj:t att försälja tomter å hamnområden, tillhöriga statens fiskehamnar;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till befrämjande av mejerihanteringen; samt

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av det i statsverkspropositionen för budgetåret 1936/1937 upptagna anslaget till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen.

Anmäldes och godkändes sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 194, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jordanskaffningsverksamhet inom Västerbottens och Norrbottens län.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 195, i anledning av väckt motion angående tullen å kortregisterskåp;

nr 196, i anledning av väckt motion om viss jämkning i tulltaxans bestämmelser om impregnerad presenningsvävnad;

nr 197, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för kappsäckslås, attachélås m. m.;

nr 198, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för knappar av stennöt eller palmadum; samt

nr 199, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för tygskor med lädersula samt om tilläggstull för tofflor.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 458, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion, II: 31, om införande av lämplig trafikundervisning i skolorna, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 245, angående överenskommelser med civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor om övertagande av kassornas rörelse, m. m.; samt

nr 246, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 247, angående återuppförande av brunnen byggnad vid Rosersbergs slott m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 33, statsutskottets utlåtanden nr 79—90, bankoutskottets memorial nr 43 och andra lagutskottets memorial nr 39.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talmän! Jag ber att få hemställa att kammaren ville besluta, att samfliga i dag

för andra gången bordlagda ärenden skola uppföras före bevillningsutskottets betänkande nr 31 på föredragningslistan vid kammarens nästa sammanträde.

Denna hemställan bifölles.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 420, av herr *Nordborg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödåtgärder för den svenska sjöfartsnäringen; och

nr 421, av herr *Hansson, Sigfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förenings- och förhandlingsrätt med mera.

Interpellation ang. en Nordens fredsplan för alla världsdelars fred. Ordet lämnades på begäran till herr **Lindhagen**, som anförde: Herr talman! Jag skall be att få framställa en interpellation. Med första kammarens tillstånd har herr Bagge nyligen spörjt utrikesministern, »huruvida han är i tillfälle att giva kammaren något meddelande angående regeringens uppfattning beträffande den ställning, vilken Sverige bör intaga till Nationernas förbund efter vad som på senaste tid förekommit».

Mången har tagit för givet, att ett uttalande om den utrikespolitiska situationen skulle nu om någonsin varit att förvänta från regeringen jämlikt 56 § riksdagsordningen.

Herr Bagge har nu påmint härom. Interpellationen är emellertid åtföljd av en motivering. Den stannar vid ett konstaterande av den allmänna besvikelsen över folkförbundets oförmåga att kunna uträtta vad man optimistiskt väntat av det. Tillika erinras om den växande opinionen för utträde ur folkförbundet. Interpellanten synes dock ifrågasätta, om möjligen förbundet skulle kunna räddas genom att tilldelas anspråkslösare uppgifter i intimare samband med de dagspolitiska realiteterna.

I motionen 413 i denna kammare om försvarsfrågans sammanknytning med fredsfrågan till ett odelat problem har framlagts ett annat perspektiv för den internationella rättsordningen. Detta innefattar ingen förebråelse mot det nuvarande folkförbundet. Alla barn i början. Dess vanskligheter bottna i, att den ej hunnit i ett slag taga mandom i en värld av ofullkomliga stater och människor.

Förslaget går ut på, att nu måste staterna samla sig om en konstruktiv fredsplan, innefattande tillika förbundets omgestaltning till idéer och organisation. Staternas fromma önskingar från de två Haagkonferenserna och i Kelloggspakten måste någon gång söka sig fram mot förverkligandet.

Tyska och franska regeringarna ha redan framkommit med konstruktiva stormaktsplaner för Europas fred. Norden bör i spetsen för de små nationerna framlägga en plan för världens fred. Det nya folkförbundet skall omsider byggas på rätt, sanning och god vilja samt då taga sikte likaledes omsider på undanröjande av krigens och rustningarnas djupliggande orsaker. Sanktionernas våldsvägar och folkförbundskrigens orimligheter få ej vidare besudla förbundets livsnerv. Inget organiskt samröre får äga rum mellan folkförbundet och segerfreders traktater. En samlad framryckning mot samvetsfronterna är det enda och det väldigaste påtryckningsmedlet för evolutionens inriktning mot en bättre värld.

Beträffande det nya folkförbundets organisation, anser förslaget det vara oundgängligt, att förbundet upphör att vara ett väsentligen europeiskt folkförbund, byggt på en segerfred och lett av stormakter.

Enligt förslaget måste förbundet hädanefter arbeta på avdelningar, motsvarande de skilda världsdelarna. Ett Panamerika står redan därute på dag-

Interpellation ang. en Nordens fredsplan för alla världsdelars fred. (Forts.)
ordningen. Ett Paneuropa spökar sedan länge som ett önskemål. Asien längtar efter sitt Panasien. Ett Panafrika och ett eventuellt Panaustralien ha ännu mig veterligen ej avhörts. Men det förra kommer i sinom tid till tals och eventuellt även ett Panaustralien, såvida det ej anses rätteligen böra ingå under Panasien.

Dessa slag av sammanslutningar böra ej som hitintills stå som en hotelse mot andra världsdelar. De skola inträda som naturliga led i tillkomsten av ett fredförbund mellan världens *nationaliteter*. De måste sedan i sin ordning inordnas under en gemensam ledning med ombud från de skilda underavdelningarna.

Det rör sig för övrigt. I gårdagens kvällstidningar meddelades, att Japans regering är betänkt på att framlägga en regional stormaktsplan för världens fred. Tre regioner — tydligen Asien, Europa och Amerika — skulle bildas under ledning av Japan, England och Nordamerika. Norden får verkligen påskynda sin småstatsplan för alla världsdelars fred, så att vi ej komma för sent.

Det hemställes således om kammarens tillstånd att få till utrikesministern framställa följande fråga till besvarande helst i samband med svaret på herr Bagges interpellation:

Är svenska regeringen sinnad medverka till en Nordens fredsplan för alla världsdelars fred genom det nuvarande folkförbundets omgestaltning till idéer och organisation i de huvudsakliga syften, som ovan och i motionen 413 i denna kammare ifrågasatts?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

andra lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet till uppdelning av avdiktningsslån vid jorddelning; och

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, angående ändrade bestämmelser om fordringarna på färgsinne och synskärpa.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
